

**Stratégia riešenia problematiky ľudí bez domova
na území mesta Trnavy
na roky 2017 – 2020 s výhľadom do roku 2025**

Schválené uznesením MZ mesta Trnava č. 813 zo dňa 12. decembra 2017

Odborný garant:

PhDr. Peter Kadlečík, PhD.

Spracovateľský kolektív:

Mgr. Jana Žiškova a členovia pracovnej skupiny pre spracovanie stratégie

Obsah

1. ÚVOD.....	3
1.1 Definícia pojmu „ Človek bez domova “ a príčiny bezdomovectva	4
2. Aktuálna situácia v oblasti problematiky ľudí bez domova v Trnave.....	6
2.1 Počet ľudí bez domova v Trnave	6
2.2 Stav služieb pre ľudí bez domova v Trnave	9
2.3 Možnosti cenovo dostupného bývania v Trnave.....	18
2.4 Situácia a potreby ľudí bez domova.....	19
3. Riešenie problematiky bezdomovectva v Trnave na obdobie 2017 až 2020 s výhľadom do roku 2025.....	25
3.1 Oblasť - Sociálne služby pre ľudí bez domova	27
3.2 Oblasť - Prístup k cenovo dostupnému bývaníu pre ľudí bez domova	34
3.3 Oblasť - Pracovné začlenenie a ďalšie nástroje sociálneho začlenenia.....	36
3.4. Oblasť - Poskytovanie zdravotnej starostlivosti a liečba závislosti u ľudí bez domova	39
3.5. Oblasť - Starostlivosť o rodiny s deťmi, ktorým hrozí bezdomovectvo	41
3.6. Oblasť - Prevencia vzniku bezdomovectva	44
3.7 Oblasť - Komunikácia s verejnosťou a osвета o problematike ľudí bez domova	50
4. Plánované výstupy a finančný dopad realizácie navrhnutých opatrení	51
4.1 Plánované výstupy stratégie	51
4. 2 Finančný dopad realizácie navrhnutých opatrení	52
5. Záver	53
Príloha 1	54
Príloha 2.....	55

1. ÚVOD

Spracovanie Stratégie riešenia problematiky ľudí bez domova na území mesta Trnava na roky 2017 – 2020 (ďalej iba „stratégia“) bolo zadefinované ako jedna z aktivít Komunitného plánu sociálnych služieb mesta Trnava na roky 2016 – 2020. Potreba spracovať uvedenú stratégiu vyplynula zo zámeru samosprávy systematicky riešiť nepriaznivú situáciu v oblasti poskytovania sociálnych služieb pre osoby v ťažkých životných situáciách, do ktorej patria aj ľudia bez domova v spolupráci s ďalšími subjektmi pracujúcimi s touto cieľovou skupinou.

Analýza sociálnych služieb realizovaná v rámci spracovania komunitného plánu sociálnych služieb ukázala, že v meste Trnava nie je vytvorená základná sociálna sieť služieb krízovej intervencie pre osoby v ťažkých životných situáciách, vrátane ľudí bez domova (ďalej iba „ĽBD“). Niektoré dôležité služby chýbajú, kapacita a kvalita existujúcich je nedostatočná. Nepriaznivý stav potvrdzujú samotní zamestnanci pracujúci s ľuďmi bez domova, ktorí tým majú výrazne sťažený výkon práce, ako aj pozorovania a rozhovory s ĽBD. Do spracovania stratégie zároveň nebola známa početnosť tejto cieľovej skupiny v Trnave a neboli zmapované jej potreby, čo sú základné predpoklady pre dobré nastavenie a následne poskytovanie sociálnych služieb pre túto cieľovú skupinu.

Pre potreby spracovania stratégie bola v marci 2017 vytvorená pracovná skupina zložená zo zamestnancov a volených zástupcov Mesta Trnava, zástupcov neverejného poskytovateľa sociálnych služieb pre túto cieľovú skupinu pôsobiaceho v Trnave a zástupcu Trnavskej univerzity (viď príloha 1 - Zoznam členov pracovnej skupiny). Odbornú garanciu a metodickú podporu pri spracovaní stratégie poskytol PhDr. Peter Kadlečík, PhD., ktorý dlhodobo pracuje s ĽBD v Bratislave.

V mesiacoch marec – apríl 2017 sa uskutočnilo prieskumné mapovanie súčasného stavu poskytovania sociálnych služieb ĽBD na území mesta. Niektorí členovia pracovnej skupiny navštívili existujúce sociálne služby (nocľaháreň, nízkoprahové denné centrum), zúčastnili sa streetworku, komunikovali so zamestnancami jednotlivých prevádzok i s ĽBD priamo v teréne. V priebehu mesiacov máj a jún 2017 prebiehalo dotazníkové zisťovanie potrieb ĽBD, v rámci ktorého sa podarilo získať informácie od 108 respondentov. Tí sú prevažne klientmi nízkoprahového denného centra a nocľahárne, ktoré sú momentálne hlavnými službami pre ĽBD v meste. Pri mapovaní bola využitá spolupráca pracovníkov streetworku, Trnavskej arcidiecéznej charity (ďalej iba „TTADCH“) a Mestského úradu v Trnave, ktorí sú v pravidelnom kontakte s ĽBD a majú s nimi vybudované vzťahy. Závery z prieskumného mapovania súčasného stavu a z dotazníkového zisťovania sú popísané v kapitolách 2.2 a 2.4. Prenesenie výsledkov mapovania do konkrétnych návrhov riešenia problematiky ľudí bez domova v Trnave a návrh priorit, opatrení a výziev v tejto oblasti boli realizované v období september – október 2017.

Návrh stratégie spracovaný v spolupráci s členmi pracovnej skupiny bol prerokovaný v Komisii sociálnej a zdravotnej a Komisii pre riešenie problematiky neprispôsobivých občanov a následne predložený na rokovanie Mestského zastupiteľstva mesta Trnava.

1.1 Definícia pojmu „ Človek bez domova “ a príčiny bezdomovectva

V sociálnej legislatíve SR, ako aj na úrovni Európskej únie (ďalej iba „EÚ“) absentuje spoločná ustálená definícia človeka bez domova. Najpoužívanejšie termíny v danej problematike na úrovni EÚ sú „chudoba“ a „sociálne vylúčenie“ a na úrovni SR v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách „osoby v sociálnom vylúčení“, „osoba v neistom bývaní“ a „človek v krízovej situácii“.

V EÚ bola snaha zjednotiť pohľad na bezdomovectvo a vylúčenie z bývania. Nadnárodná organizácia FEANTSA¹ vyvinula **európsku typológiu bezdomovectva a vylúčenia z bývania – tzv. ETHOS**² ako prostriedok na zlepšenie porozumenia a meranie bezdomovectva v Európe, ktorú správa EÚ prijala. Podľa ETHOS do kategórie bezdomovcov či ľudí ohrozených bezdomovectvom patrí osoba³:

1. **bez prístrešku** - bez možnosti pobytu pod strechou 24 hodín denne, napr. na ulici, v kanáloch či v nocľahárni,
2. **bez bytu** - osoby v rôznych zariadeniach, napr. v útulkoch, verejných ubytovniach, ako aj osoby, ktoré opúšťajú inštitúcie, napr. detský domov, ústav na výkon trestu a iné,
3. **bývajúca v neistých podmienkach** - osoby, ktorým hrozí vystaňovanie, obeť domáceho násillia, domácnosti v bytoch bez právneho nároku,
4. **bývajúca v neprimeraných podmienkach** - priveľa ľudí v byte, zlý technický stav budovy, mimo pitnej vody a elektriny, rôzne provizórne stavby, maringotky.

V praxi to znamená, že v EÚ sa za LBD nepovažujú len ľudia, ktorí sú priamo viditeľní na ulici alebo v nocľahárňach a útulkoch, ale aj tí skrytí, migrujúci z ubytovne na ubytovňu alebo z bytu do bytu, s občasnými zastávkami na ulici. Tiež ľudia, ktorí sa zatiaľ nachádzajú v rôznych inštitúciách, napr. vo väzniciach, zdravotníckych zariadeniach či azylových domoch, avšak keď ich opustia, nemajú kam ísť. Za potenciálnych ľudí bez domova sa považujú aj ľudia, ktorým bezprostredne hrozí strata bývania. Patria sem obeť domáceho násillia, nezamestnaní bez príjmu, ktorí nie sú schopní platiť nájomné, hypotéky alebo riešiť exekúcie, ďalej osoby bývajúce v neprimeraných podmienkach, t. j. bez vody, bez elektriky, v chátrajúcich obydliach či príbytkoch, ktoré nespĺňajú kritériá domova (napr. maringotky, záhradné chatky).

Príčiny bezdomovectva

Podľa FEANTSA príčina fenoménu bezdomovectva tkvie v subjektívnych faktoroch konkrétneho človeka, ako aj v objektívnych podmienkach spoločenského nastavenia. Objektívne dôvody väčšinou súvisia so sociálnou politikou štátu alebo so spoločenskými zmenami. Rozhodujúcu úlohu pritom zohráva bytová politika, dostatok či nedostatok pracovných príležitostí, sociálne zabezpečenie rizikových skupín, vymožitelnosť práva, rovnosť príležitostí a prevencia straty domova zakotvená aj v legislatíve. Subjektívne príčiny bezdomovectva súvisia s konkrétnym človekom, jeho minulosťou, sociálnym a rodinným zázemím, zdravotným stavom, osobnými schopnosťami. Človek o svoj domov väčšinou prichádza, keď nastane krízová situácia, pri ktorej zlyhá aj záchytná sociálna sieť (rodina, priatelia, spoločnosť) a ktorú ďalej nie je schopný zvládnuť iným spôsobom.

Najčastejšie udávané subjektívne príčiny bezdomovectva z praxe sú⁴:

- vzťahové problémy v rodine – partnerské, súrodenecké alebo rodičovské
- úmrtie partnera alebo rodičov
- zdravotné postihnutie

¹ Európska federácia národných organizácií pracujúcich s bezdomovcami

² ETHOS = European Typology of Homelessness and housing exclusion

³ www.feantsa.org

⁴ Beňová, N. – Bezdomovci, ľudia ako my, o. z. Proti prúdu, Bratislava, 2008

- strata zamestnania, rôzne znevýhodnenia v prístupe na trh práce
- migrácia za prácou do veľkých miest, kde je jedinec odkázaný sám na seba
- neschopnosť plniť podmienky spojené s užívaním bytu/ domu (platba nájomného a energií)
- strata bytu/domu v dôsledku iných okolností (podvod, právny nárok iných osôb)
- odchod z ústavného zariadenia (detský domov, psychiatrická liečebňa)
- návrat z výkonu trestu odňatia slobody
- sklon k nekonvenčnému spôsobu života prijatý ako riešenie problémov
- rôzne druhy závislostí

Terénni sociálni pracovníci uvádzajú ako ďalšiu zo subjektívnych príčin bezdomovectva úžerníctvo a s ním spojené podvodné konania či už blízkych rodinných príslušníkov klientov resp. iných ľudí, ktorí majú o danú nehnuteľnosť záujem.

Americká národná koalícia bezdomovcov (NHC – National homeless coalition) určila **desať najčastejších príčin bezdomovectva**⁵. Podľa nich je bezdomovectvo zapríčinené nasledovnými skutočnosťami (zoradené od tých, ktoré najväčšou mierou prispievajú k bezdomovectvu):

- nedostatok cenovo dostupných bytov,
- vysoká nezamestnanosť,
- nízke mzdy,
- odchod z inštitúcií,
- domáce násilie,
- psychická alebo fyzická choroba,
- rozvod,
- smrť,
- strata zamestnania,
- návrat z výkonu trestu.

⁵ zdroj: www.nationalhomeless.org

2. Aktuálna situácia v oblasti problematiky ľudí bez domova v Trnave

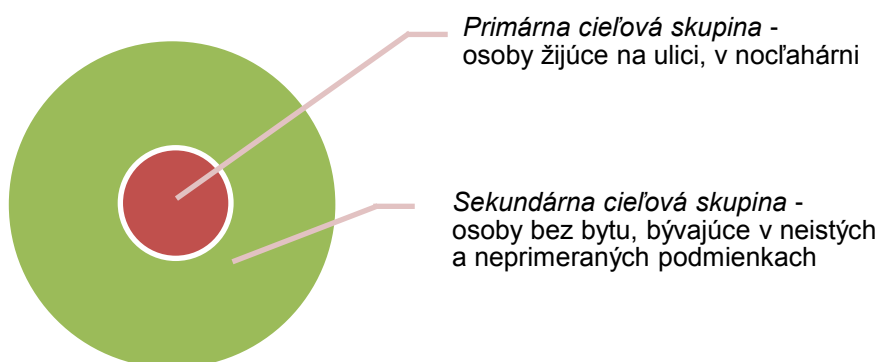
2.1 Počet ľudí bez domova v Trnave

Vychádzajúc z definície ETHOS je skupina ĽBD heterogénna, neobmedzuje sa iba na ľudí, ktorí žijú na ulici, ale aj na ľudí ohrozených bezdomovectvom, ktorým z rôznych dôvodov reálne hrozí strata bývania.

Cieľovými skupinami pre potreby stratégie preto sú:

1. *primárna cieľová skupina* - ľudia žijúci na ulici, resp. využívajúci služby v nocľahárni
2. *sekundárna cieľová skupina* - osoby bez bytu (osoby v rôznych zariadeniach, napr. v útulkoch, verejných ubytovniach, ako aj osoby, ktoré opúšťajú inštitúcie), osoby žijúce v neistom, resp. neprimeranom bývaní, ktorým reálne hrozí bezdomovectvo.

Obrázok 1 - Rozdelenie skupiny ľudí bez domova pre potreby stratégie

Vzhľadom na rôznorodosť skupiny ĽBD, skryté bezdomovectvo, nestabilnú situáciu ľudí bývajúcich v neistých a neprimeraných podmienkach a časté presúvanie sa ĽBD z mesta do mesta je **zmapovanie presného počtu osôb spadajúcich do primárnej a sekundárnej cieľovej skupiny** na danom území **problematické a v praxi takmer nemožné**. Pre potreby stratégie preto využívame viaceré zdroje údajov a štatistické dáta, z ktorých je možné určiť **aspoň minimálny počet ľudí bez domova v Trnave**:

- a) Mestský úrad v Trnave (odbor sociálny) eviduje počet osôb, ktorým je počas kalendárneho roka poskytovaná **sociálne služba v nocľahárni**. V roku 2016 využilo službu v nocľahárni spolu **80 osôb** (z toho 61 mužov). Za 1. polrok 2017 službu využilo spolu **73 osôb** (z toho 53 mužov), čo poukazuje na nárast dopytu o danú službu. Jeden klient pritom mohol využívať službu jednorazovo alebo viackrát.
- b) Trnavská arcidiecézna charita (ďalej iba „TTADCH“) eviduje k 31.08.2017 spolu **140 klientov** (z toho je 110 je obyvateľov Trnavy), ktorí boli kontaktovaní v teréne počas **streetworku** od začatia fungovania tejto služby (t.j. od septembra 2016).
- c) V rámci **dotazníkového zisťovania** potrieb ľudí bez domova, ktoré realizovalo Mesto Trnava v období máj a jún 2017 bola získaná spätná väzba od **108 respondentov**, ktorí spadajú do skupiny ľudí bez domova. **41** respondentov pritom uviedlo, že prespávajú vonku, **52** v nocľahárni a ostatní žijú v neistom bývaní (u známych, rodiny, v ubytovni, v aute a pod.).

- d) **Nízkoprahové denné centrum - Centrum pomoci človeku** (ďalej iba „CPČ“), ktoré prevádzkuje TTADCH, eviduje počet klientov, ktorí podpísali informovaný súhlas s pravidlami. Do 5. júla 2017 ich je spolu **395**, pričom táto evidencia sa robí približne od roku 2014. Reálny počet osôb, ktoré aspoň 1-krát navštívili centrum, resp. využili službu sociálnej poradne, materiálnu alebo potravinovú pomoc, pracovníci centra odhadujú na trojnásobný. Medzi klientov CPČ pritom patria nielen osoby bez domova, ale aj obyvatelia nachádzajúci sa v ťažkej životnej situácii a v neistom bývaní. Priemerný denný počet klientov je 40, pričom v zimných mesiacoch je návštevnosť centra vyššia (viac ako 50 klientov denne), ako v lete.
- e) Mestský úrad v Trnave (bytový referát) eviduje **záujemcov**, ktorí sa informovali o možnostiach bývania v mestských nájomných bytoch a súčasne **počet žiadateľov, ktorí predložili žiadosť o mestské nájomné byty** rôznej kategórie. Za 1.polrok 2017 sa o možnostiach bývania v mestských nájomných bytoch informovalo spolu približne **3369 záujemcov**, z toho **639 osobne**, cca 2600 telefonicky a 130 elektronickou formou. Za rovnaké obdobie bolo zaregistrovaných spolu **181 nových žiadostí o nájomné byty** (z toho bolo 124 žiadateľov rodiny alebo jednotlivci s deťmi) a 86 žiadostí o predĺženie, opakované uzavretie a obnovenie nájomnej zmluvy. Z uvedeného vyplýva, že veľká časť osôb, ktoré sa informujú o možnostiach bývania, nakoniec nepodá žiadosť o mestský nájomný byt. Dôvodom je najmä nesplnenie kritérií (napr. trvalý pobyt, nedostatočný príjem, vek) alebo dlhé čakacie lehoty na niektoré typy bývania (najmä byty postavené s finančnou podporou zo ŠFRB). Z celkového počtu nových žiadostí (181) bolo vydaných 63 súhlasov na nájom bytu, t.j. **za 1. polrok 2017 samospráva uspokojila približne 1/3 žiadateľov o mestské nájomné byty.**

Tabuľka 1 - Prehľad záujemcov, ktorí sa osobne informovali na bytovom referáte MsÚ o možnostiach bývania v mestských nájomných bytoch za 1. polrok 2017:

Typ bývania	Jednotlivec, pár bez detí	Jednotlivec s deťmi	Rodiny s deťmi	SPOLU
Ubytovňa, Coburgova 27	40	6	10	56
Sociálne byty Coburgova 60-70, Malženická 1	27	10	28	65
Nájomné byty Coburgova 60 A - C	17	1	20	38
Iné bývanie (nižšieho štandardu)	9	9	8	26
Nájomné byty Tajovského 20 - 21	62	14	53	129
Nájomné byty Františkánska 3	38	14	17	69
Nájomné byty Františkánska 24 (po PCA)	0	4	8	12
Nájomné byty V. Clementisa (po PCA)	8	9	15	32
Nájomné byty Veterná 18 (pre mladé rodiny s deťmi)	21	17	47	85
Malometrážne byty (pre seniorov)	64	0	0	64

Byty pre potreby mesta	17	0	6	23
Záujemcovia o byt bez trvalého pobytu v Trnave	33	2	5	40
SPOLU ZÁUJEMCOV O BYTY, ktorí osobne navštívili MsÚ	336	86	217	639

Záver:

Z dostupných dát je možné konštatovať, že predpokladaná **početnosť primárnej cieľovej skupiny** (t.j. ľudia žijúci na ulici a v nocľahárni) na území Trnavy bola v júli 2017 **minimálne 108 osôb** (t.j. počet ľudí zapojených do dotazníkového prieskumu). Prieskum pritom prebiehal prevažne v centre mesta. Nezachytil ĽBD, ktorí sa zdržiavajú na sídliskách a v okrajových častiach Trnavy, o ktorých sú pracovníci streetworku informovaní. **Na základe uvedeného preto predpokladáme, že reálny počet ĽBD v Trnave je značne vyšší.** Na zistenie presnejšieho počtu ĽBD by bolo potrebné uskutočniť metodologicky vhodné sčítanie ĽBD. **Početnosť sekundárnej cieľovej skupiny** (t.j. osoby bez bytu, žijúce v neistom, resp. neprimeranom bývaní, ktorým reálne hrozí bezdomovecť) nie je možné zistiť, bez toho, aby títo ľudia kontaktovali Mesto Trnava, resp. inú organizáciu a aktívne požiadali o pomoc. Z počtu klientov nízkoprahového denného centrum (395 osôb) a počtu záujemcov (jednotlivcov/páru bez detí) o ubytovňu a sociálne bývanie za 1. polrok 2017 (93 záujemcov) môžeme dedukovať, že početnosť tejto skupiny je **minimálne 300 – 400 jednotlivcov.**

Hranica medzi primárnou a sekundárnou cieľovou skupinou je relatívna. Pokiaľ sa problematike ĽBD a najmä preventívnym opatreniam nebude venovať adekvátne pozornosť, početnosť primárnej skupiny sa môže rapídne zvýšiť tým, že z osôb bývajúcich v neistých a neprimeraných podmienkach (sekundárna cieľová skupina) sa stanú osoby bez prístrešku a bez bytu. Dôvodom môže byť zhoršený zdravotný stav, strata práce alebo krízová situácia v rodine, čo môže v spojení s finančnou negramotnosťou a exekúciami (často aj cez nebankové subjekty) ľahko vyústiť do neschopnosti udržať si neisté bývanie.

Samostatnú kategóriu v sekundárnej cieľovej skupine pritom tvoria **jednotlivci s deťmi a rodiny s deťmi**. V 1. polroku 2017 osobne kontaktovalo Mesto Trnava 217 rodín s deťmi a 86 jednotlivcov s deťmi t.j. spolu 303 záujemcov (viď tabuľka 1) s cieľom získať informácie o možnostiach bývania v mestských nájomných bytoch. Bývanie tak potrebovalo riešiť viac ako **300 rodín za polrok, t.j. 600 rodín ročne**. Kategóriu jednotlivci a rodiny s deťmi, ktorým hrozí bezdomovecť, je potrebné riešiť osobitne s ohľadom na skutočnosť, že v prípade straty prístrešia reálne hrozí rozpad rodiny, odlúčenie detí od rodičov a umiestnenie dieťaťa v ústavnej starostlivosti.

2.2 Stav služieb pre ľudí bez domova v Trnave

V Trnave sú ĽBD a osobám v ťažkej životnej situácii poskytované nasledujúce sociálne služby:

Sociálne služby poskytované ľuďom bez domova v Trnave k 31.7.2017				
Druh sociálnej služby	Poskytovateľ / Zriaďovateľ	Forma sociálnej služby	Miesto poskytovania služby / kapacita	Počet odborných pracovníkov/ počet hodín s klientmi v rámci tejto služby/ počet kontaktovaných klientov počas 1 služby
Streetwork	TTADCH, v spol. s Mestom Trnava a Trnavskou univerzitou	terénna	ulice mesta, železničná stanica, parky	2 pracovníci /3 x týždenne, 3 hod/ priemerne 10 kontaktov s klientmi
Terénna sociálna práca	Mesto Trnava	terénna	ulice mesta, železničná stanica, parky	1 terénny pracovník / 7,5 hod. denne, priemerne 10 – 12 kontaktov s klientmi
Nocľaháreň	Stredisko sociálnej starostlivosti / Mesto Trnava	pobytová celoročná	Coburgova 26 – 28, Trnava / kapacita 30 miest	---
Nízkoprahové denné centrum – Centrum pomoci človeku	TTADCH	ambulantná	Hlavná 43, 917 01 Trnava / kapacita 35 miest	3 x týždenne, 4 hodiny/ cca 40 klientov
Azylový dom TAMARA – útulok a zariadenie núdzového bývania (pre matky s deťmi)	Záujmové združenie Rodina	pobytová celoročná, ambulantná	Okružná 20, 917 01 Trnava / kapacita 12 miest, nielen pre obyvateľov mesta	3 pracovníci/ zabezpečená je 24 hodinová služba vždy 1 pracovníkom /klienti zariadenia (max. 12)

Popis existujúcich služieb

1. Streetwork

Popis služby: terénna sociálna práca zameraná na vyhľadávanie ĽBD a prvý kontakt s cieľovou skupinou, nízkoprahová ponuka sociálnej pomoci - sociálne poradenstvo, ošetrovanie rán, zisťovanie aktuálneho zdravotného a sociálneho stavu ĽBD, poskytovanie informácií o sociálnych službách v meste s cieľom motivovať klientov k tomu, aby ich využili. Informácie klientom sa sprostredkovávajú ústne podľa potreby.

Rozsah služby: 2 – 3 x týždenne (pondelok, utorok, štvrtok) vždy od 16:30 – 20:30 h (pozn. z toho je čistý čas v teréne s klientmi 3 hodiny). Po skončení návštevy terénu prebieha spracovanie záznamov o všetkých kontaktovaných klientoch a ich situácii. Spracovanie záznamov bolo časovo náročné najmä počas prvých mesiacov fungovania streetworku, kým bola zaevidovaná väčšina stálej komunity ĽBD.

Streetwork funguje od septembra 2016 ako spoločný projekt TTADCH, Mesta Trnava a Trnavskej univerzity. Vykonáva ho 7 pracovníčok a 1 pracovník v pozíciách dobrovoľníci. Do terénu chodíva vždy jedna dvojica zložená z daných 8 pracovníkov. Zaradeniu dobrovoľníka do tímu streetworku predchádza povinné vstupné školenie, ktoré je o. i. zamerané aj na zvládanie kritických situácií a situácií spojených s flirtovaním a nevhodným sexuálnym správaním klientov voči dobrovoľníčkam. Odborné vstupné školenia zamerané na prácu s ĽBD, ktorí sú zároveň užívateľmi drog, sú zabezpečované v spolupráci so združením STORM. Tím streetworku sa v súčasnosti presúva po trasách pešo. V blízkej budúcnosti sa plánuje využívanie bicyklov na rýchlejší presun na vzdialenejšie miesta na okraji mesta.

Trasy: dve základné trasy v zime (1. železničná stanica a 2. trasa poliklinika) a tri trasy v lete (1. promenáda, staničný park, MAX – okolie. 2. centrum mesta, poliklinika, Kaufland, park za Kauflandom a naspäť. 3. Hospodárska ul. – Ulica T. Vansovej – Kalvária – promenáda.)

Tvorba a dopĺňanie trás sa realizuje v závislosti od aktuálneho rozmiestnenia a potrieb klientov. Kontaktné miesta sú flexibilne obmieňané a dopĺňané na základe odporúčaní verejnosti, ktorá informuje pracovníkov o lokalizácii ĽBD prostredníctvom telefónneho čísla nízkoprahového denného centra uverejneného na stránke TTADCH a podľa potrieb klientov. Zmenami stálych trás a pridávaním nových miest určených na zmapovanie sa tím streetworku zároveň snaží predchádzať zneužívaniu služby zo strany klientov.

Postrehy a návrhy z prieskumného mapovania služby streetwork:

Silné stránky služby
<ul style="list-style-type: none">- služba je realizovaná na dobrej úrovni, pracovníci streetworku majú rešpekt a dôveru klientov,- prepojenie streetworku s činnosťou nízkoprahového denného centra (NDC) a terénnou prácou zabezpečovanou zo strany Mesta Trnava (spolupráca, zdieľanie informácií),- výhoda rovnakej trasy – klienti si medzi sebou sprostredkujú informáciu, vďaka čomu prichádzajú na obvyklé miesto streetworku aj noví klienti.
Slabé stránky služby
<ul style="list-style-type: none">- časová náročnosť spracovania záznamov o všetkých kontaktovaných klientoch po skončení práce v teréne vzhľadom na vysoký počet kontaktovaných klientov. Zvážiť potrebu podrobného zaznamenávania vzhľadom na charakter práce a nízku kapacitu pracovníkov,- vyhľadávanie je sústredené hlavne na centrum mesta a jeho bližšie okolie. Absentuje väčší a pravidelný zásah kontaktov v okrajových častiach Trnavy,- nevýhoda rovnakých trás – niektoré miesta v meste zostávajú nepokryté, na miesto streetworku (najmä železničná stanica) prichádzajú stále rovnakí klienti a vyžadujú čaj, kávu, občerstvenie,- streetworkeri nevyužívajú pri službe auto, čo limituje ich možnosti poskytovania služieb (nemožnosť nosiť viac materiálu so sebou) a ich flexibilitu a rýchlosť (presun z jednej časti mesta na druhú v krátkom čase), absentujú poskytovania transportov (do nocľahárne, na centrálny príjem alebo k iným zdravotníckym zariadeniam).
Možnosti ďalšieho rozvoja služby

- **dôležitosť zastúpenia mužského pohlavia v tíme streetworku** z dôvodu znižovania rizika ohrozenia terénnych pracovníčok z hľadiska charakteru práce na ulici, ženy majú svoje limity napr. ísť do rizikovejších lokalít, tmavých zákutí, squatov, čím sa stráca možnosť kontaktu s ĽBD zdržiavajúcimi sa práve v takom prostredí. Mužská prevaha u klientov „nahráva“ situáciám spojeným s flirtovaním a iným verbálnym či neverbálnym spôsobom sexuálneho správania voči dobrovoľníčkam. Prínosom je, že TTADCH v priebehu spracovania stratégie získala do svojho tímu jedného pracovníka – muža. Dobrovoľníkov mužského pohlavia je možné pre streetwork priebežne vyhľadávať medzi študentmi univerzít pôsobiacich v Trnave v rámci odborov zameraných na sociálnu prácu,
- zvážiť možnosť **vytvorenia niekoľkých záchytných miest/stanovišť tímu streetwork v okrajových častiach mesta**, kam by tím chodil pravidelne a dostal tak svoje služby do povedomia nielen klientely, ale aj širšej verejnosti,
- možnosť **využívať automobil v rámci streetworku** (pozn. zvýšia sa tým kritériá výberu pracovníkov do tímu o oprávnenie a schopnosť viesť motorové vozidlo),
- **využívanie a distribúcia informačných materiálov** o dostupných službách pre ĽBD v meste a okolí s možnosťou ich využitia aj pre širšiu osvetu o téme bezdomovectva medzi verejnosťou,
- zintenzívnenie spolupráce so združením STORM vzhľadom na vysoký počet závislostí medzi ĽBD.

2. Terénna sociálna práca

Popis služby: Terénnu sociálnu prácu zabezpečuje Mesto Trnava prostredníctvom zapojenia sa do Národného projektu Terénna sociálna práca v obciach I, ktorý implementuje Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Národný projekt je financovaný z Operačného programu Ľudské zdroje. Od 1. 9. 2016 pracuje v teréne **1 terénna pracovníčka** (ďalej iba „TP“). Aktívne vyhľadáva ĽBD a kontaktuje potenciálnych klientov, poskytuje im informácie smerujúce k riešeniu nepriaznivej sociálnej situácie prostredníctvom ďalších služieb, sprevádza klienta po inštitúciách (zdravotnícke zariadenia, soc. poisťovňa, ÚPSVaR a pod.), kontaktuje rodinných príslušníkov klienta, motivuje a aktivizuje klientov, administratívne spracúva výkon svojej práce. V priebehu roka 2017 Mesto Trnava zároveň získalo finančné prostriedky zo spomínaného národného projektu na posilnenie terénnej sociálnej práce s ĽBD o **1 terénneho sociálneho pracovníka** (ďalej iba „TSP“).

Postrehy a návrhy z prieskumného mapovania terénnej sociálnej práce:

Silné stránky služby

- terénna pracovníčka (TP) sa úspešne etablovala v komunite ĽBD, má s nimi vybudované dobré vzťahy, klienti vítajú jej prítomnosť a obracajú sa na ňu so svojimi problémami,
- TP má dôveru a zároveň rešpekt u klientov, má prirodzene vybudované dobré hranice v práci s nimi, ktoré napomáhajú poskytovaniu podpory klientom,
- veľmi dobrá spolupráca TP s pracovníkmi TTADCH, čo je prínosom aj pre samotných klientov, TP zároveň pracuje v tíme streetworku,
- TP sa presúva po meste na bicykli, tento dopravný prostriedok sa jej vzhľadom na veľkosť mesta zdá optimálny s tým, že ak uvidí človeka bez domova, vie sa k nemu bez problémov dostať.

Slabé stránky služby

- TP po nadviazaní kontaktu s klientom, získaní jeho dôvery a identifikovaní jeho problémov má obmedzené možnosti kam nasmerovať klienta z dôvodu nedostatku následných/iných služieb pre túto cieľovú skupinu v meste (napr. útulok, cenovo dostupné bývanie, sociálny podnik a pod.).

Z toho dôvodu „supluje“ nadväzné služby, ktoré by mali existovať v lepších podmienkach ako je terén. TP/TSP môže byť klientovi nápomocný pri riešení jeho individuálnych problémov, napr. asistovať pri vybavení dokladov, registrácii na ÚPSVaR, vybavení dávky v hmotnej núdzi, kontaktovaní rodiny, lekára a pod., ale nedokáže v teréne poskytnúť bývanie, hygienu, zdravotnú starostlivosť bez nadväznej ambulantnej/pobytovej služby alebo odborníka špecialistu.

Možnosti ďalšieho rozvoja služby

- pre TP by mohlo byť prínosom ďalšie vzdelávanie a odborná prax, zamerané na rozvoj jej schopností byť podporou pre ĽBD a prinášať im nové spôsoby práce. Odporúča sa vzdelávanie v rôznych poradenských témach napr. motivačné rozhovory, hranice s klientom, práca so závislými, práca s finančným manažmentom klientov, bývanie u ĽBD a pod. Prax by mohla byť napr. realizovaná návštevou iných terénnych programov na Slovensku či v zahraničí s cieľom získať skúsenosti z iných miest/krajín.

3. Nocľaháreň

Popis služby: Stredisko sociálnej starostlivosti poskytuje sociálnu službu v nocľahárni na Coburgovej ulici č. 26 pre občanov v nepriaznivej sociálnej situácii v súlade s § 25 Zákona o sociálnych službách. Nocľaháreň je rozdelená na mužskú a ženskú časť, vstup je možný na základe evidenčnej karty získanej na Mestskom úrade v Trnave – odbore sociálnom. Využitie služby v nocľahárni je podmienené preukázaním bezinfekčnosti klienta, ktoré sa predkladá iba jeden raz pred prvým využitím služby. Za poskytnutie prenocovania v nocľahárni sa neplatí úhrada.

V nocľahárni sú poskytované: ubytovanie poskytnutím prístrešia na účel prenocovania, podmienky na vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny a na prípravu stravy. Vychádzajúc z prevádzkového poriadku účinného od 01.04.2009 nocľaháreň nemá nízkoprahový charakter, keďže v nej nemôže byť poskytnuté prenocovanie klientovi, ktorý je pod vplyvom alkoholu alebo omamných látok alebo opakovane narušuje spolužitie s ostatnými klientmi nocľahárne. Situácia je iná v zimných mesiacoch, keď v prípade mrazov funguje nocľaháreň v krízovom režime. V rámci neho je dočasne rozšírená kapacita nocľahárne a u klientov sa v tomto prípade neskúma trvalé bydlisko a miera požitého alkoholu.

Prevádzka nocľahárne: je celoročná, otvorená je v čase od 19:00 – 7:00 h v letnom režime a od 17:00 – 9:00 h v zimnom režime. Podľa prevádzkového poriadku je nocľaháreň pre všetkých občanov. V praxi však do nocľahárne nie sú prijímaní občania bez trvalého pobytu v Trnave s cieľom prioritne zabezpečiť prenocovanie občanom mesta. V krízovom režime toto pravidlo neplatí a nocľah je poskytovaný všetkým záujemcom bez ohľadu na trvalý pobyt.

Postrehy a návrhy z prieskumného mapovania v nocľahárni:

Silné stránky služby

- nocľaháreň je prevádzkovaná celoročne,
- priestory nocľahárne sú rozdelené na viaceré väčšie miestnosti, vďaka čomu klienti môžu mať pocit väčšieho súkromia (v porovnaní s umiestnením takejto služby v hale, kde sú všetci spolu),
- pozitívom je možnosť prípravy jedla v nocľahárni samotnými klientmi.

Slabé stránky služby

- nedostatočná kapacita nocľahárne vzhľadom na aktuálny počet L'BD v meste (pozn. v meste sa nachádza iba 1 nocľaháreň s kapacitou 30 miest),
- zastarané priestory nocľahárne vyžadujú rekonštrukciu do stavu, ktorý bude estetickjší (humánnejší) a po hygienickej stránke ľahšie udržiavateľný (napr. výmena gumenej podlahy za dlažbu, ktorá je ľahko umývateľná, nehorľavá a nie sú v nej škáry pre hmyz, umývateľná farba na steny a pod.),
- v nocľahárni zabezpečuje službu vždy 1 pracovník poriadkovej služby, čo je pri počte klientov (cca 30 osôb) z hľadiska jeho bezpečnosti, ako aj bezpečnosti klientov navzájom rizikové. Nahráva to tolerovaniu pravidiel klientov zo strany služby kvôli "zachovaniu pokoja",
- v zariadení chýba sociálny pracovník,
- neprítomnosť sociálneho pracovníka podporuje fungovanie klientov "getthovým" spôsobom žitia komunity, určovanie si vlastných pravidiel chodu, možné vytlačanie slabších klientov, šikanu a odradenie od využívania služieb u iných potenciálnych klientov,
- podľa vyjadrení L'BD kontaktovaných počas prieskumu, je klientela nocľahárne relatívne stabilná, t.j. ide o ľudí, ktorí sú na ulici už niekoľko mesiacov až rokov a navzájom sa poznajú. Nocľaháreň sa stala ich „domovom“, keďže ich situácia sa nemení a nevedia ju riešiť svojpomocne. Komunita stálych klientov však môže odrádzať nových záujemcov, ktorí sa ocitli bez domova a potrebujú prenocovanie.

Možnosti ďalšieho rozvoja služby

- **zabezpečenie sociálneho pracovníka v nocľahárni** – je dôležité vzhľadom na potrebu pracovať s klientmi a motivovať ich, aby sa zaktivizovali a snažili sa zmeniť svoju situáciu. Optimálna je prítomnosť sociálneho pracovníka v čase otvorenia nocľahárne, resp. prijímania klientov do zariadenia, minimálne do 22.00 hodiny. V prípade záujmu o intenzívnejšiu prácu s klientmi je vhodné upraviť otváracie hodiny celoročne od 17.00 h (t.j. aj v lete), aby bol vytvorený priestor pre osobnú hygienu klientov prichádzajúcich do zariadenia, prípravu alebo poskytnutie stravy, upratovanie spoločných priestorov a tiež možnosť individuálnej konzultácie klienta so sociálnym pracovníkom. Odporúčané je vyskúšať, v ktorých hodinách (večerných alebo ranných) je vhodné pracovať s klientmi,
- **intervencia sociálneho pracovníka pri nastavovaní pravidiel v nocľahárni** (napr. využívanie hygienických zariadení, využívanie kuchynky pri príprave stravy, služba klientov pri upratovaní spoločných priestorov zariadenia) a zabezpečení ich **dodržiavania zo strany klientov** rôznymi motivačnými technikami,
- **zvýšenie využívania hygienických zariadení** v nocľahárni s cieľom zvýšiť hygienu klientov, čo by mohlo mať pozitívny dopad na zlepšenie ich zdravotného stavu i zníženie výskytu plošíc v zariadení,
- prehodnotiť zmyslupnosť podmienky preukazovania bezinfekčnosti klienta (pozn. klient preukazuje bezinfekčnosť potvrdením od lekára iba jeden raz, a to pred prvým využitím nocľahárne). V prípade, že klient opakovane využíva nocľaháreň dlhšiu dobu (napr. niekoľko mesiacov), nie je jeho zdravotný stav (bezinfekčnosť) sledovaný, čo môže viesť k šíreniu infekčných ochorení medzi klientmi v zariadení. Odporúčané je preto zamerať sa na získanie lekára, ktorý by v určitých časových intervaloch navštevoval nocľaháreň (pre klientov neohlásene) a vyšetril všetkých klientov z hľadiska kožných chorôb.
- **možnosť zabezpečenia stravy pre klientov nocľahárne** – v prípade pôsobenia soc. pracovníka v nocľahárni je možné prípravu večere využiť na prácu s klientmi (príprava jedla, rozpočet na stravu, upratovanie po varení a pod.), zapojenie aj menej aktívnych do činnosti, budovanie vzájomných vzťahov a poskytnutie jedla všetkým. Pre tento účel by bolo vhodné zabezpečiť v priestoroch chladničky, využívanie ktorých by bolo tiež regulované pravidlami. V iných zariadeniach tohto typu sa osvedčilo poskytovanie stravy klientom (napr. v rozsahu polievka, chlieb a čaj), pričom stravu môže zabezpečovať samospráva, príspevková organizácia mesta alebo sponzorsky niektoré zo stravovacích zariadení v meste. Stravu vydáva klientom personál (sociálny pracovník), po tom, ako po príchode do nocľahárne absolvujú osobnú hygienu,

- vhodnosť zabezpečiť **krízový šatník** v nocľahárni, aby sa klienti po osprchovaní mohli prezliecť do čistého oblečenia, inak osobná hygiena stráca svoj význam. Poskytovanie šatstva sa dá ošetriť pravidlami (napr. vydávať obmedzený počet šiat na osobu a určitú dobu, napr. raz za týždeň poskytnutie komplet čistého šatstva zdarma). Zabezpečenie šatstva je možné riešiť v spolupráci s TTADCH a verejnými zbierkami,
- možnosť zabezpečiť v zariadení **práčky** (príp. aj sušičky), aby si klienti mohli udržiavať hygienický štandard. Zároveň ide o dobrý nástroj pre sociálneho pracovníka z hľadiska témy hygieny,
- zvážiť vytvorenie samostatnej izby pre mladých ľudí v nocľahárni. V prípade závislosti na drogách, je predpoklad rušivosti ich správania voči starším osobám počas noci, ktoré je spôsobené užívaním drog (napr. paranoické stavy, halucinácie, nespavosť, potreba sa prechádzať, rozprávať a pod.),
- vychádzajúc zo zisteného minimálneho počtu ĽBD v meste (108 osôb) je v Trnave potrebné mať ešte jednu nocľaháreň. Optimálne je vytvoriť **jednu nocľaháreň nízkoprahovú** (t.j. prístupnejšiu tolerantnejšími pravidlami voči užívateľom a závislým od alkoholu) a **druhú nocľaháreň s prísnejšími pravidlami** vo vzťahu k tolerancii prítomnosti klientov pod vplyvom alkoholu. Tá by vďaka abstinencii klientov mala poskytovať pokojnejšie a menej stresové prostredie. Miešanie týchto dvoch prístupov v rámci súčasnej malej nocľahárne s jedným neodborným pracovníkom by bolo kontraproduktívne. Inšpiratívnych príkladov dobrej praxe nízkoprahových nocľahární je na Slovensku a v Čechách dosť.

4. Nízkoprahové denné centrum – Centrum pomoci človeku (CPČ)

Popis služby: pomoc ľuďom v rôznych formách krízy (ĽBD, závislí, prepustení z výkonu trestu, ľudia, ktorí stratili rodinu, zázemie, prácu, sú bez dokladov, financií, zadlžení, nezamestnaní a bez možnosti nájsť si prácu). V centre je rešpektovaná anonymita, neskúma sa príčinu príchodu. Otváracie hodiny v centre sú: pondelok, streda a piatok v čase od 9:00 – 13:00 h.

Rozsah poskytovaných služieb: sociálne poradenstvo občanom v nepriaznivej sociálnej situácii, pomoc pri riešení krízových situácií, spolupráca s odborníkmi v oblasti psychológie, poskytovanie informácií potrebných k riešeniu exekúcie (osobný bankrot), poskytovanie stravy a šatstva sociálne slabým, možnosť osobnej hygieny, sprostredkovanie pomoci.

Sprievodné služby TTADCH:

- Distribúcia časopisu Nota bene - predajcovia dostávajú možnosť získať dôstojný príjem, sebaúctu a zlepšiť tým kvalitu svojho života. Rozvíjajú si komunikačné zručnosti, prekonávajú sociálnu izoláciu a zvyšujú šance na vytvorenie zdravej sociálnej siete. Časopis Nota bene sa distribuuje 3x týždenne v čase 08:00 - 08:45 h a 14:00 – 15:00 h. K 1. 8. 2017 bolo evidovaných 10 aktívnych predajcov časopisu Nota bene.
- Pracovná dielňa sv. Heleny - slúži na aktiváciu klientov, ktorí tu nájdú bezpečný priestor pre vlastnú realizáciu a dostanú šancu obnoviť svoje pracovné zručnosti. Pracovná dielňa je otvorená každý pracovný deň od 9:00 – 13:00 hod. V tomto čase je prítomný pracovník, ktorý aktivuje klientov k činnosti v pracovnej alebo tvorivej dielni. Motivuje klientov k pravidelným návštevám, spoločne s nimi pracuje na výrobkoch, posilňuje ich úsilie, vytvára priestor na dôvernejšie rozhovory a povzbudzuje ich k riešeniu ich problémov. Od začiatku roka 2017 navštívilo dielňu spolu 19 klientov, z toho 5 klientov ju navštevuje pravidelne, denne priemerne 1 - 2 klienti. Všetci klienti pracovnej dielne sú ĽBD alebo ľudia z neistého bývania.

- Potravinová pomoc - program potravinovej a materiálnej pomoci je zameraný na zmiernenie potravinovej a materiálnej deprivácie najodkázanejších osôb v záujme zníženia celkového ekonomického zaťaženia rizikových skupín nachádzajúcich sa v hmotnej núdzi. V rámci pomoci sú poskytované potravinové a hygienické balíčky a zabezpečené sprievodné opatrenia zo strany kvalifikovaného pracovníka, napr.: poradenstvo o zdravej výžive a hygienických návykoch, poradenstvo o nakladaní s potravinami a rodinnými financiami apod. Od 1.1. do 31.7.2017 bola poskytnutá potravinová pomoc v Trnave 820-krát. 80% potravinovej pomoci bolo poskytnutej ĽBD, 20% rodinám v núdzi, rodinám v neistom bývaní. V prvej polovici roka boli potraviny vydávané rodinám v menších balíčkoch pravidelne max. 1 x týždenne, jednotlivcom (ĽBD) max. 1 x za 2 týždne. Od 1.8.2017 prišlo k zmene pravidiel pre vydávanie potravinovej pomoci. Pravidelne 1 x týždenne distribuuje TTADCH potravinovú pomoc do rôznych organizácií v Trnave a blízkom okolí, ktoré pracujú s klientmi v núdzi (krízové zariadenia, domovy pre seniorov, komunitné centrum a pod.). Potravinové balíky sú vydávané tiež na základe odporúčaní sociálnych pracovníkov z iných organizácií, učiteľov, starostov obecných úradov a pod. Výnimočne sa poskytuje potravinová pomoc aj klientom (ĽBD a rodinám z neistého bývania), s ktorými pravidelne pracujú sociálne pracovníčky v CPČ.
- Materiálna pomoc – je určená konkrétnym jednotlivcom a rodinám na preklenutie ťažkého životného obdobia, krízovej situácie. Sprostredkovaná je prostredníctvom charitných nástieniek rozmiestnených v celej arcidiecéze a ďalších médií (facebook, mestské týždenníky a pod.) Na základe konkrétnej požiadavky klientov je vyhlásená výzva pre darcov, ktorí následne kontaktujú TTADCH. Od začiatku roka 2017 bola materiálna pomoc poskytovaná na základe *Zoznamu žiadateľov o materiálnu pomoc*, ktorí vytvorili sociálne pracovníčky CPČ podľa požiadaviek klientov. Išlo predovšetkým o klientov CPČ (ĽBD), jednotlivcov a rodiny z neistého bývania. Žiadatelia boli vybavovaní na základe poradia a dostupnosti materiálnej pomoci. Do 31.7.2017 bola materiálna pomoc poskytnutá 70 jednotlivcom (ĽBD) a 20 rodinám v neistom bývaní, z toho 10-krát opakovane rovnakým klientom. Od 1.8.2017 prišlo k zmene pravidiel pre výdaj materiálnej pomoci, a to nasledovne: veľký spotrebič (napr. práčka, chladnička) môže byť poskytnutý max. 1-krát ročne a 1-krát ročne doplnkový nábytok (napr. posteľ). Materiálna pomoc je vydávaná na základe odporúčaní sociálnych pracovníkov z iných organizácií, učiteľov, vnímavých dôveryhodných susedov a pod. Dôvodom zmeny pravidiel pri poskytovaní potravinovej a materiálnej pomoci bol fakt, že pomoc prestávala byť účinná a niektorí klienti ju začali zneužívať.

Postrehy a návrhy z prieskumného mapovania v CPČ:

Silné stránky služby
<ul style="list-style-type: none">- tím CPČ, ktorý tvoria dve ženy a jeden muž (od 1.8.2017), je profesionálny, skúsený a znalý problematiky. Počas prvej časti prevádzkových hodín CPČ vždy dvaja pracovníci poskytujú najmä materiálnu pomoc (strava). Tretí pracovník (ak je k dispozícii), má možnosť vykonávať vo vedľajšej kancelárii poradenskú činnosť a administratívnu prácu spojenú s prácou s klientmi. Termíny poradenstiev si zväčša dohadujú vopred,- samostatná kancelária určená na poradenské služby vytvára možnosť na nerušenú poradenskú činnosť a potrebnú administratívu,- od spustenia streetworku sa evidentne zvýšil počet klientov nízkoprahového denného centra. Tento fakt vypovedá o tom, že ĽBD, ktorí sú nakontaktovaní v rámci streetworku a získajú informácie o existujúcich službách, majú záujem ich využiť.
Slabé stránky služby
<ul style="list-style-type: none">- vysoký počet klientov (vzhľadom na počet pracovníkov aj existujúce priestory CPČ) je limitujúci na možnosti práce zamestnancov CPČ a súčasne hrozí riziko vzniku syndrómu vyhorenia (práca v rušivom, stresujúcom prostredí),- priestorové podmienky a vybavenie CPČ sú vzhľadom na nárast počtu klientov centra

nedostatočné. Existujúce priestory sú zastarané, vyžadujú rekonštrukciu, ktorá je však z dôvodu umiestnenia centra v historickej budove problematická,

- kancelária určená pre poradenstvo nie je bezprostredne v nízkoprahovom centre, preto nie je z hľadiska bezpečnosti, ako aj spontánnej návštevy klienta, priamo dostupná (mentálne nízkoprahová).

Možnosti ďalšieho rozvoja služby

- potreba **rekonštrukcie a modernizácie priestorov CPČ** s možnosťou **rozšírenia kapacity** centra,
- potreba **rekonštrukcie a rozšírenia hygienických zariadení** v rámci CPČ (pozn. k dispozícii je iba jedna sprcha, WC a práčka na kapacitu cca 45 klientov), resp. vybudovanie strediska osobnej hygieny so šatníkom, ktoré bude oddelené od CPČ. Otázne je, či je vhodné oddeliť hygienické služby od stravy a posedenia, ktoré poskytuje CPČ. Klient, ktorý nemá motiváciu sa osprchovať, prirodzene nepríde do hygienického centra. V prípade spojenia služieb na jednom mieste však môže sociálny pracovník využiť rôzne techniky na motivovanie klienta k využitiu sprchy. TTADCH v danom čase plánuje dobudovať druhú sprchu v CPČ.
- perspektíva **rozšírenia prevádzkových hodín** CPČ z 3 na 5 dní vzhľadom na aktuálny dopyt po danej službe,
- CPČ by potrebovalo oveľa väčšiu finančnú podporu akú aktuálne má, aby mohlo služby udržať a ďalej rozvíjať. (pozn. podľa pracovníkov CPČ je centrum znevýhodnené vzhľadom na nemožnosť získať grant z Národného projektu Komunitné centrá cez Implementačnú agentúru. Cez národný projekt môže byť v jednej obci/meste podporený iba jeden poskytovateľ soc. služby bez ohľadu na veľkosť obce/mesta a reálnu potrebu služieb. V Trnave získalo grant Centrum Koburgovo),
- možnosť **diferenciácie služieb poskytovaných v CPČ** vzhľadom na **rôznorodosť klientov CPČ** (starší ĽBD, skupina mladých ľudí zasiahnutých bezdomovectvom, užívaním drog a závislosťami). Aktuálne sú zmiešaní so staršími klientmi. Pre sociálnych pracovníkov nemusí byť jednoduché sklbiť služby adresné starším a zároveň pre mladú komunitu. Tiež služby pre mladších a starších by sa dali diferencovať vzhľadom na potenciál a záujmy cieľovej skupiny.

Sumár opísaných problémov ĽBD z pohľadu sociálnych pracovníkov (streetwork, terénna sociálna práca, CPČ) zo spoločných stretnutí v rámci spracovania stratégie:

- v Trnave **absentuje zariadenie/služba** poskytujúca ĽBD **24 hodinové bývanie** (útulok, azylový dom),
- existujúca **nocľaháreň** je kapacitne nedostatočná (z tohto dôvodu občania bez trvalého pobytu v meste nemajú šancu využívať ju). Keďže komunita ĽBD je rôznorodá, bola by žiaduca diverzifikácia podmienok poskytovania sociálnej služby v nocľahárni pre túto cieľovú skupinu,
- **absencia cenovo dostupného ubytovania** v meste. Bez istoty bývania a možnosti oddychu je schopnosť človeka udržať si zamestnanie veľmi obmedzená. Komerčné/robotnícke ubytovne (pozn. nie veľmi cenovo dostupné pre nízkoprájmových) sú obsadené veľkými spoločnosťami a firmami pre potreby ubytovania ich zamestnancov,
- vzhľadom na **zaťaženosť exekúciami** veľká časť ĽBD nemá záujem o prácu na trvalý pracovný pomer z dôvodu nároku exekútora na plat,
- ĽBD **majú záujem pracovať** v rozsahu 4 – 8 hodín v prípade, že neprídu o odmenu cez zrážku exekútorom. Vhodnou je napríklad aktivačná činnosť formou dobrovoľníckej služby podľa § 52a zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Dobrovoľnícku službu je možné vykonávať v rozsahu 20 hodín týždenne nepretržite najviac počas šiestich kalendárnych mesiacov. Počas nej ÚPSVR poskytuje uchádzačovi o zamestnanie paušálny príspevok vo výške sumy životného minima. Nevýhodou je, že do tejto aktivačnej činnosti sa uchádzač o zamestnanie môže zapojiť iba jeden raz,
- výrazný počet ĽBD vykazuje známky rôznych **závislostí (alkohol, drogy, gamblerstvo)**. V prípade záujmu o nástup na liečenie ich však brzdí systém, pretože v prípade dlhu na

zdravotnom poistení, nemajú na liečbu nárok. Obmedzené legálne možnosti zárobku podporujú získavanie prostriedkov na drogy nelegálnym spôsobom, kriminalitou a sex biznisom u tejto cieľovej skupiny,

- **dlh na zdravotnom poistení** znemožňuje väčšine LBD využívať zdravotnícke služby. Negatívna je aj skúsenosť s ošetrovaním na pohotovosti, ktorá niekedy odmieta LBD ošetriť. Následkom je **zhoršovanie zdravotného stavu LBD a komplikácia ich ochorení**,
- v nocľahárni aj v CPC sa nachádzajú silné skupiny z radov LBD, ktorí sú dlhodobí klienti a sčasti zneužívajú túto pozíciu na ovládanie priestoru a jeho výhod pre seba. Tým vytláčajú, a demotivujú iných (najmä nových) klientov pri využití služieb.

2.3 Možnosti cenovo dostupného bývania v Trnave

Dostupnosť bývania (fyzická aj finančná) je jednou zo základných podmienok života človeka. Bez bývania nemá človek možnosť na oddych, regeneráciu a hygienu, čo výrazne znižuje jeho schopnosť normálne fungovať a pracovať. Možnosť ponuky cenovo dostupného bývania je preto pri riešení problematiky ľudí bez domova kľúčová.

Bytový fond mesta sa dlhodobo zvyšuje. Od sčítania v roku 1991 do r. 2001 sa počet bytov zvýšil o 7 % a nárast počtu bytov v rokoch 2001 až 2011 bol ešte intenzívnejší, zvýšil sa o 10 %. K 31.12.2016 evidoval Mestský úrad v Trnave spolu 27 156 bytov, pričom 16 bytov bolo užívaných predčasne. Nárast počtu bytov v meste sa však vzhľadom na ich trhovú cenu nepremietol do zvýšenia možností cenovo dostupného bývania, ktoré by bolo prijateľné pre sociálne slabšie skupiny obyvateľov. Mesto Trnava zároveň v r. 2014 odpredalo ubytovňu na Kollárovej ulici č. 24 (kapacita 117 izieb) z dôvodu zlého technického stavu objektu a potreby výraznej investície na jeho rekonštrukciu. Z celkového bytového fondu sa vo vlastníctve Mesta Trnava k 31.12.2016 nachádzalo spolu **722 bytov**, z toho je 330 nájomných bytov postavených zo Štátneho fondu rozvoja bývania a dotácií MDVaRR SR, 194 nájomných bytov pre dôchodcov, **90 bytov je pre sociálne slabšie skupiny obyvateľov a 33 buniek v ubytovni pre jednotlivcov a rodiny**. Všetky byty vo vlastníctve samosprávy sú obsadené, a to formou dlhodobého alebo krátkodobého prenájmu. V prípade uvoľnenia bytu rozhoduje Mesto Trnava o jeho pridelení žiadateľovi zaradenému do zoznamu uchádzačov na základe odporúčania Komisie bytovej MZ mesta Trnava.

Tabuľka č.2: Prehľad možností cenovo dostupnejšieho bývania na území mesta k 31.7.2017

Názov a typ ubytovacieho zariadenia	Lokalita	Celková kapacita	Cena	Voľné miesta k 31.7.2017
Nájomné byty (postavené zo ŠFRB) *	Coburgova 60 A - C	24 bytov	Výška nájmu sa odvíja od m ² a počtu nájomcov	Priebežne obsadzované na základe zoznamu žiadateľov
Byty pre sociálne slabšie skupiny obyvateľov*	Coburgova 60-70, 78	44 bytov		detto
	Malženická cesta 1	24 bytov		detto
	Rybníková 8	5 bytov		obsadené
	Námestie sv. Mikuláša 4	11 bytov		obsadené
	Nobelova 7	6 bytov		obsadené
Ubytovňa pre jednotlivcov a rodiny*	Coburgova 27	33 buniek		Priebežne obsadzované na základe zoznamu žiadateľov
Ubytovňa Sekula (pre robotníkov)	Coburgova 84, Trnava	20	100 eur osoba/mesiac	2
Ubytovňa DOMOV	Zelenečská 113, Trnava	201	150 eur osoba/mesiac	Plne obsadený
Ubytovňa Nukleón	J. Bottu 2, Trnava	400 miest	13-15 eur osoba/noc 260 eur osoba/mesiac	170
Ubytovňa ŽOS 2,	Koniarekova 16, Trnava	327 miest	8,40 eur/osoba/noc 252 eur osoba/mesiac	170 - 200
Hostel Agát	ul. Jasná, Trnava	52	14 eur/ osoba/noc 275 eur osoba/mesiac	Plne obsadený

Vysvetlivky – * ubytovacie zariadenie vo vlastníctve Mesta Trnava

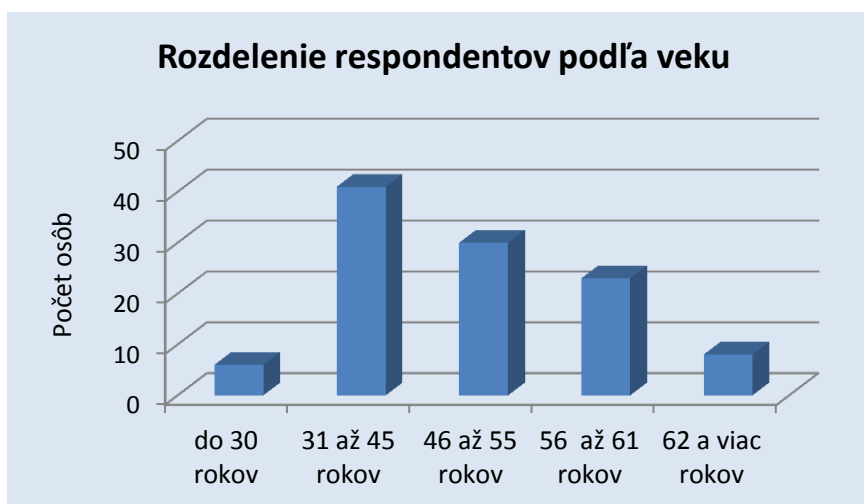
2.4 Situácia a potreby ľudí bez domova v Trnave

Aktuálna situácia a potreby ĽBD v Trnave boli zmapované prostredníctvom dotazníkového zisťovania, ktoré sa realizovalo v mesiacoch máj a jún 2017. Cieľom mapovania bolo získať informácie priamo od ľudí bez domova, v akých podmienkach žijú, aké sú ich potreby a problémy, ako vnímajú existujúce služby a nakoľko ich využívajú, resp. dôvody ich nevyužívania. Do dotazníkového prieskumu sa zapojilo spolu **108 respondentov zo skupiny ĽBD**. Boli oslovení priamo na ulici, počas terénnej práce a streetworku, v nízkoprahovom dennom centre a sociálnym pracovníkom na mestskom úrade. Niektorí oslovení nemali záujem odpovedať na otázky a hovoriť o svojej situácii, napriek tomu, že dotazník bol anonymný. V ochote respondentov zapojiť sa do prieskumu zohrala dôležitú rolu dôvera k anketárovi. V prípade, že anketárom bol pracovník, ktorý je pravidelne v kontakte s ĽBD a má s nimi vybudovaný vzťah, získanie odpovedí bolo jednoduchšie.

Výsledky dotazníkového prieskumu:

1. Základné demografické údaje o respondentoch:

Zo 108 respondentov bolo 81 mužov (75%) a 27 žien (25%). Z pohľadu **veku** je najpočetnejšou skupina v kategórii **31 – 45 rokov** (takmer 38% respondentov), následne v kategórii 46 – 55 rokov (27,7 %) a 56 – 61 rokov (21%). Až 77 z respondentov zapojených do prieskumu (t.j. 71%), **je vo veku do 55 rokov, čo je z pohľadu všeobecnej požiadavky zamestnávateľov „optimálny produktívny vek“** s väčším predpokladom lepšieho zdravia a sily (fyzickej či mentálnej) v porovnaní s vekovo vyššou generáciou ĽBD. Produktívny vek väčšiny respondentov vytvára základný predpoklad pre prácu s touto skupinou zameranú na získanie pracovných návykov s následným zvýšením šanci na zamestnanie sa a prevenciu zdravotných problémov.

2. Trvalý pobyt respondentov:

85% respondentov (92 osôb) má **trvalý pobyt v Trnave**, 5,5% v niektorej z obcí trnavského okresu a zvyšných 9,5% mimo okres Trnava. Trvalý pobyt v Trnave väčšiny z opýtaných vytvára potenciál pre:

- ľahší prístup k registrácii na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej iba „ÚPSVaR“) a s tým súvisiace napojenie sa na systém, úhradu zdravotného poistenia cez ÚPSVaR (vdaka čomu nevzniká nový dlh na poistení) a využitie služieb zamestnanosti,
- ľahšie získanie ambulantného lekára v meste z hľadiska pretrvávajúcej rajonizácie pacientov (to potvrdzuje fakt, že až 95 opýtaných má ambulantného lekára),

- možnosť pre využitie sociálnych služieb podmienených trvalým pobytom v Trnave (napr. nocľaháreň),
- jednoduchší prístup k iným úradom podľa príslušnosti k trvalému pobytu (potvrdzujúci fakt je, že až 87 opýtaných má občiansky preukaz).

3. Rodinný stav respondentov, vzťahy:

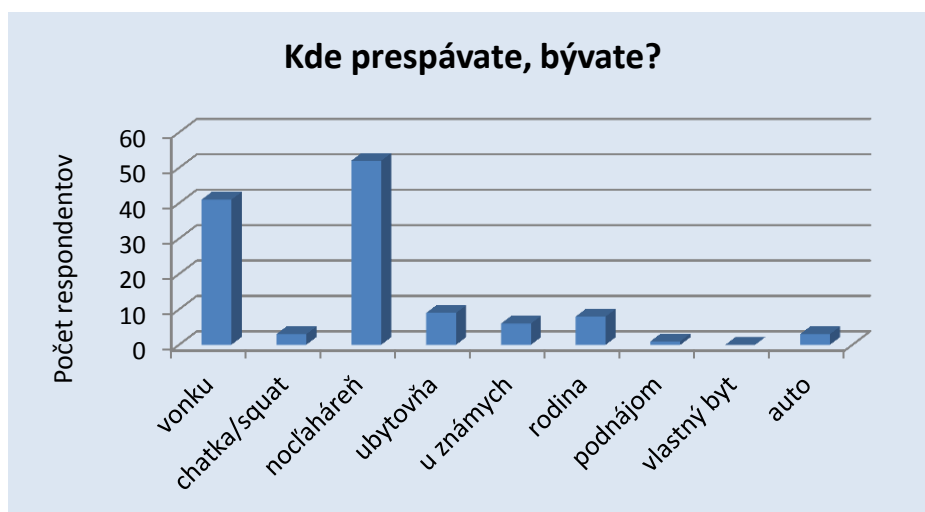
55,6% z respondentov je **slobodných**, 32,4% rozvedených, 6,5% ovdovelých a 5,5% ženatých/vydatých. **Viac ako 53%** respondentov uviedlo, **že má deti** (t.j. 63 respondentov), z toho 28,6% má 1 dieťa, 60% dve a viac detí a 11% má dokonca 5 a viac detí. Takmer 54% z respondentov, ktorí majú deti, sú s nimi v kontakte. Približne 60% respondentov má kontakt s rodinou, z toho prevládala kontakt so súrodencami (43,5%) a rodičmi (28,7%). **Bez kontaktu s rodinou je 40% respondentov**, čo poukazuje na nefunkčné vzťahy, resp. prerušené rodinné väzby.

4. Prístupnosť k inštitúciám vyžadujúcim občiansky preukaz, prepojenie so systémom:

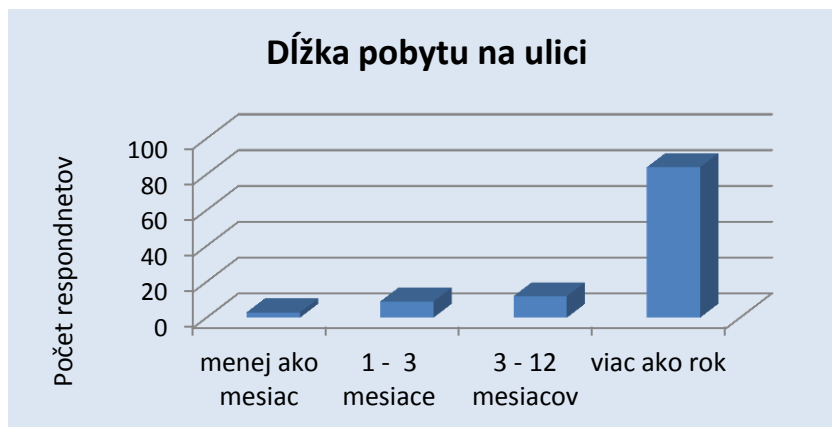
80,5% z dotazovaných má občiansky preukaz a 74% si preberá poštu, t.j. sú „spojení so systémom“, informovaní o úradných oznamoch, dlhoch a pod. Ako dôvod nepreberania si pošty 82% respondentov uviedlo, že sa nezdržiavajú na adrese trvalého bydliska a 18% sa zámerne vyhýba nepríjemnej pošte.

5. Bývanie:

Pri otázke „**Kde prespávate?**“ mohli respondenti uviesť viaceré odpovede, keďže ich situácia s bývaním sa môže meniť zo dňa na deň. U respondentov prevládali odpovede: **v nocľahárni (52 opýtaných, t.j. 48%)** a **vonku (41 opýtaných, t.j. takmer 38%)**. Necelých 13% prespáva u rodiny alebo známych a približne 8% v ubytovni. Traja respondenti uviedli ako miesto prespávania chatku/squat a traja dokonca auto. Počet respondentov, ktorí prespávajú vonku, je vysoký. **Bez 24 hodinového bývania je až 93 respondentov (t.j. 86%), pričom sem spadajú ľudia prespávajúci priamo na ulici a v nocľahárni**. Len 21 opýtaných poberá dôchodok, u ktorých je vďaka tomu väčší predpoklad schopnosti hradiť si náklady na bývanie. Príspevok na bývanie z ÚPSVaR je ťažko dostupný, keďže je podmienený dlhodobším bývaním a zmluvou o poskytovaní bývania. Prax ubytovní ukazuje, že mnohé nemajú status dlhodobého bývania a často poskytujú „ubytovanie“ na základe zmluvy o prenájme nebytových priestorov, čo však znemožňuje získanie príspevku. Príspevok na bývanie nie je zameraný „štartovne“ pre tých, čo sú na ulici a potrebujú akútne riešiť bývanie.

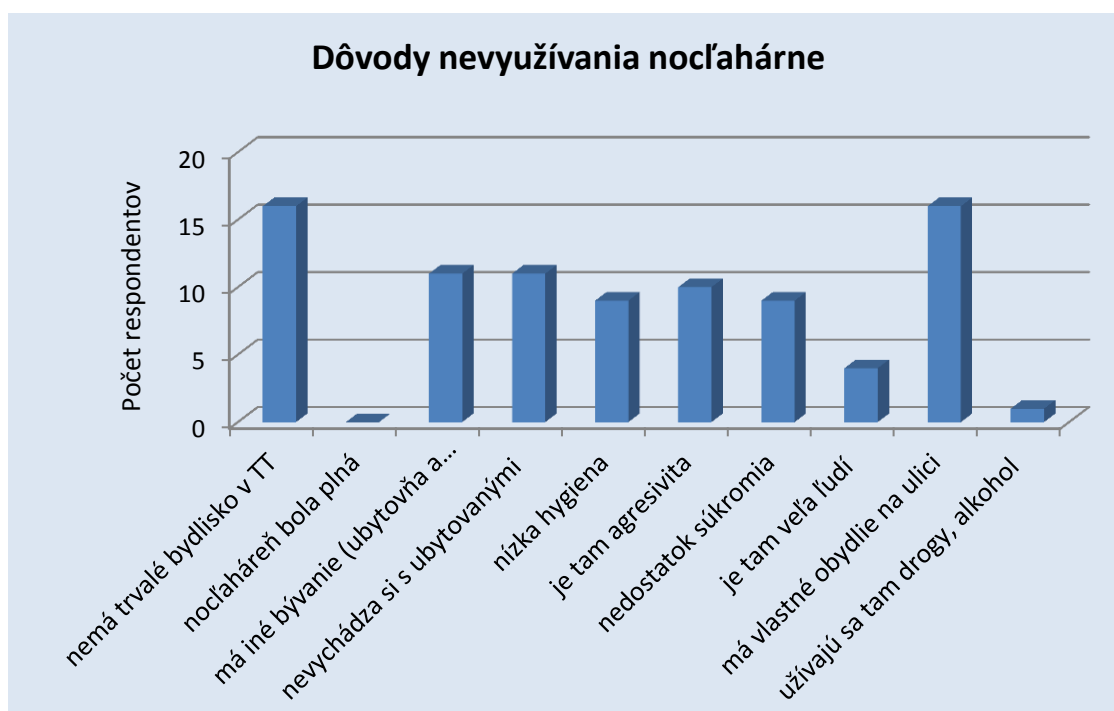

84 respondentov (t.j. 78%) uviedlo, že **žijú na ulici viac ako rok**. Tento údaj je nepriaznivý, pretože dĺžka pobytu na ulici negatívne ovplyvňuje mnohé stránky človeka, čo má dopad na možnosti jeho následnej integrácie. Toto vysoké percento tiež môže poukazovať na nesystematickú prácu s cieľovou skupinou LBD, resp. na absenciu efektívnych nástrojov pomoci, ktoré by mohli reálne pomôcť človeku v kríze vyriešiť jeho nepriaznivú situáciu.

6. Využívanie nocľahárne, bariéry jej využívania, spokojnosť so službou:

52 respondentov (t.j. 48% z opýtaných) využíva na prenocovanie **nocľaháreň**, pričom až **43** z nich **využíva túto službu dlhodobo** (od 3 mesiacov až vyše roka) a **nemajú prístup k bývaniu**. Z výsledkov je zrejmé, že nocľaháreň má svojich stabilných klientov, ktorým sa prakticky nemení sociálna situácia, stagnujú kvôli dlhodobej absencii domova a získavajú tak negatívne vplyvy dlhodobého bezdomovectva. Súčasne 32 opýtaných, t.j. 61,5% z celkového počtu klientov využívajúcich nocľaháreň, nie sú spokojní s podmienkami v nej, čo len prehľbuje ich deficit domova a dôsledky spojené s jeho absenciou. Tí, ktorí **nocľaháreň nenavštevujú**, uviedli nasledujúce dôvody: respondent nemá trvalý pobyt v Trnave (takmer 15%), má vlastné obydlie na ulici (takmer 15%), má iné bývanie, napr. ubytovňa, podnájom a pod.(10%), sú tam ľudia, s ktorými si nevychádza (10%). Ako ďalšie dôvody nasledovali agresivita, nízka hygiena, nedostatok súkromia a veľa ľudí.

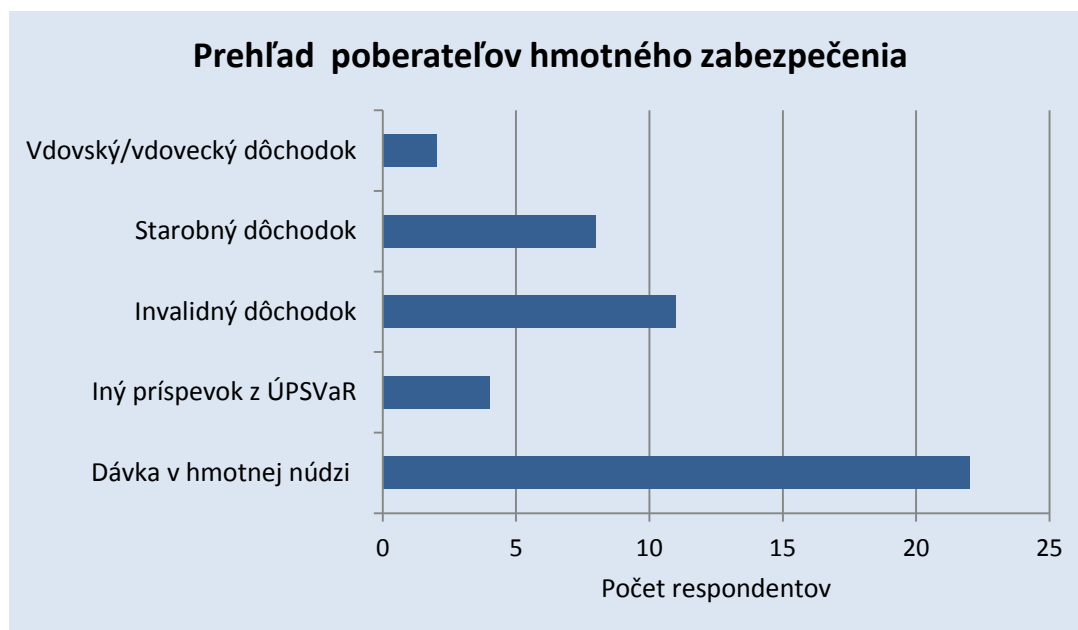

7. Zdravie:

Viac ako polovica respondentov (**54,6%**) uviedla, že **má zdravotné problémy**. Prevažujú nešpecifikované problémy (iné zdravotné problémy), ktoré pri zanedbaní môžu viesť k invalidite, amputáciám, drahým liečbam (napr. cukrovka, hepatitída, kožné choroby a iné). Pozitívom je, že opýtaní prevažne majú svojho ambulantného lekára (95 respondentov). Môže to byť výsledok faktu, že sa pravdepodobne zdržiavajú vo svojom rodisku, kde "odjakživa mali svojho lekára" a bezdomovectvo tento fakt nezmenilo. Negatívom je vysoký počet tých, ktorí majú dlh na zdravotnom poistení (takmer **54% respondentov**). Podľa súčasnej legislatívy tak majú nárok len na neodkladnú zdravotnú starostlivosť. (napr. v urgentných a život ohrozujúcich prípadoch). **37** z dotazovaných **absolvovalo protialkoholické alebo protidrogové liečenie**, a to 24 respondentov protialkoholické liečenie a 13 protidrogové liečenie. Je známe, že závislí prechádzajú rôznymi fázami závislosti a nie každý, kto je závislý, to subjektívne vníma ako problém a chce ho riešiť. Z toho usudzujeme, že počet LBD s prvkami silnejšej závislosti je značne vyšší ako 37. Na druhej strane súčasná legislatíva (zákon o zdravotnom poistení) neumožňuje dostatočnú liečbu závislosti pre tých, čo majú dlh na zdravotnom poistení a nesplácajú si ho uzavretým splátkovým kalendárom.

8. Hmotné zabezpečenie:

Iba **20%** z opýtaných (22 osôb) **poberá dávku v hmotnej núdzi** vo výške 61,60 eur mesačne (suma pre jednotlivca). Poberanie dávky predpokladá registráciu na ÚPSVaR, vďaka čomu je občanovi hradené zdravotné poistenie a nevzniká mu tak nový dlh. **Iba 4 respondenti** (3,7%) poberajú **iné príspevky z ÚPSVaR** (ochranný, na bývanie a pod). **Spolu 21 respondentov** (19,4%) sú **poberateľmi dôchodku** (invalidný, starobný alebo vdovský/vdovecký). Dôchodok je príjem, ktorý môže pozitívne ovplyvniť schopnosť hradiť si bývanie.

9. Práca, zamestnanie

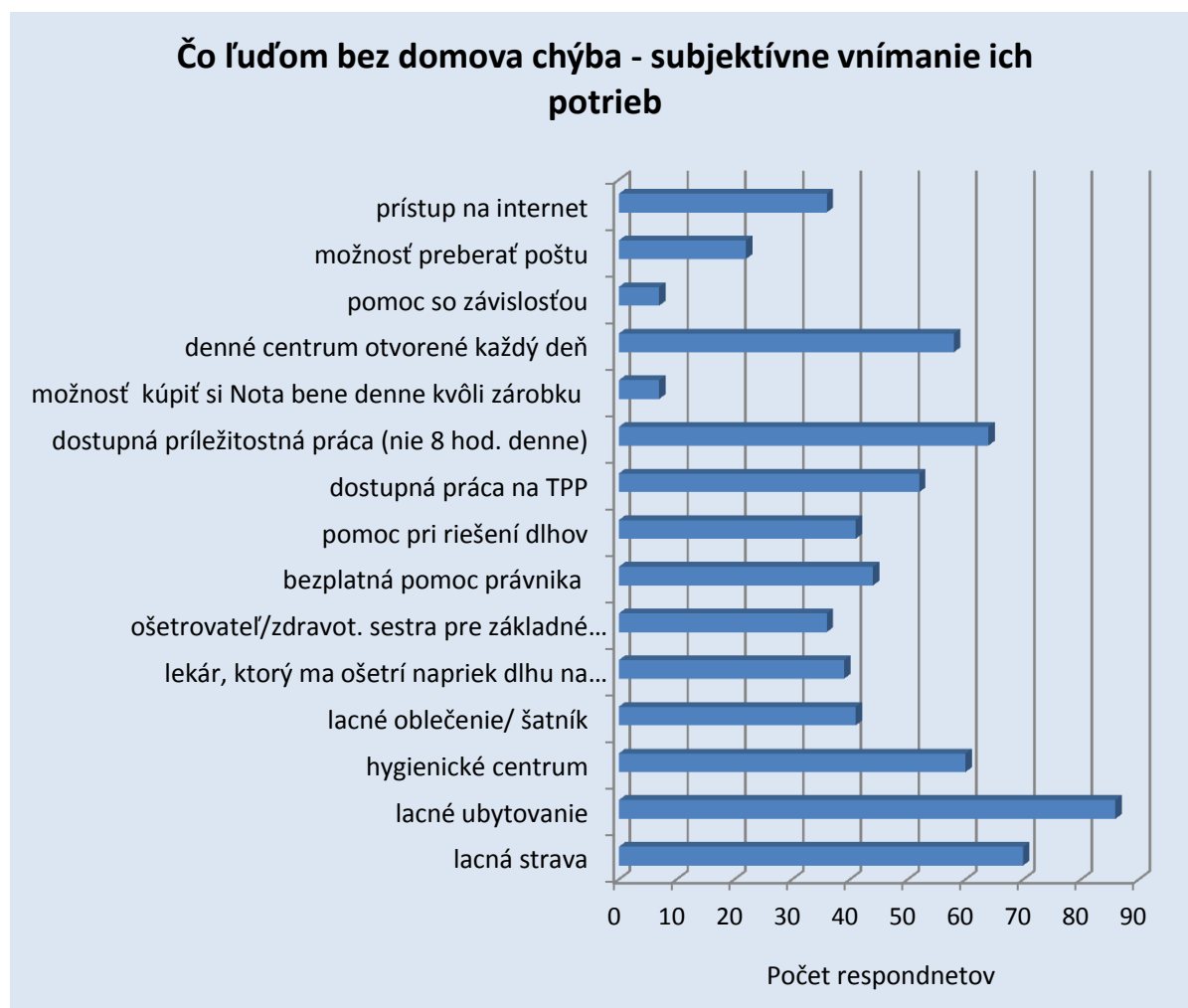
10 respondentov **má zamestnanie na trvalý pracovný pomer** a ďalších **50** bolo za uplynulý mesiac **aspoň 1x na príležitostnej legálnej práci**. Hovorí to o záujme pracovať veľkej skupiny LBD v rámci ich možností, životných podmienok a schopností. Motivácia pracovať je základným predpokladom na získanie zamestnania ako hlavného zdroja príjmu. Fakt, že 21 z respondentov pracovalo bez zmluvy neneguje záujem pracovať, skôr otvára otázku, prečo LBD pracujú bez zmluvy (napr. zrážky zo mzdy z dôvodu exekúcií, zamestnávateľ ich so zmluvou nezamestná, nakoľko má

vyššie náklady, nemajú možnosť klásť podmienky zamestnávateľovi a iné). 64 opýtaných by radi vykonávali príležitostnú prácu a 52 by sa zamestnalo na trvalý pracovný pomer. Tento údaj korešponduje s vekovým rozložením respondentov (47 opýtaných je vo veku do 45 rokov). Aj vekovo starší ĽBD majú záujem o prácu, ale tiež poznajú svoje limity. Preto je potrebné hľadať spôsoby, ako zamestnávať ľudí s ohľadom na ich schopnosti a obmedzenia (napr. skrátené úväzky a pod.).

Negatívny moment je, že **až 84 opýtaných (takmer 78%) je na ulici viac ako rok**, čo ich pracovné návyky značne znižuje. **Súčasne 93 zo 108 respondentov (86%) ak idú do práce, tak priamo z ulice, resp. z nocľahárne**, čo veľmi negatívne ovplyvňuje ich šance podať požadovaný výkon a udržať si prácu. Po spánku v nocľahárni alebo na ulici prichádza únava, nižšia hygiena, nemožnosť odkladať si osobné veci. Spájanie človeka s bezdomovectvom zo strany jeho kolegov, či nadriadených, nevytvára o ňom dobrý obraz a prakticky znemožňuje jeho dobrý štart v zamestnaní. Práca by sa mala vždy spájať s bývaním – domovom, inak človek prácu stratí. Optimálne je, ak sú najprv zabezpečené podmienky na 24 hodinové bývanie a následne práca. Zvyšuje sa tak šanca na úspešnejší štart do nového zamestnania a jeho následné udržanie.

10. Subjektívne vnímanie potrieb ľudí bez domova:

Pri otázke **“Čo Vám chýba?”** mohli respondenti označiť viac odpovedí, podľa svojich aktuálnych potrieb. Ľuďom bez domova najviac chýba: 1. lacné bývanie (takmer 80%), 2. lacná strava (65%), 3. dostupná príležitostná práca /nie každý deň/na menej hodín denne/ (59%), 4. hygienické centrum (55,5%), 5. denné centrum otvorené každý deň (53,7%) 6. dostupná práca na trvalý pracovný pomer (48%).

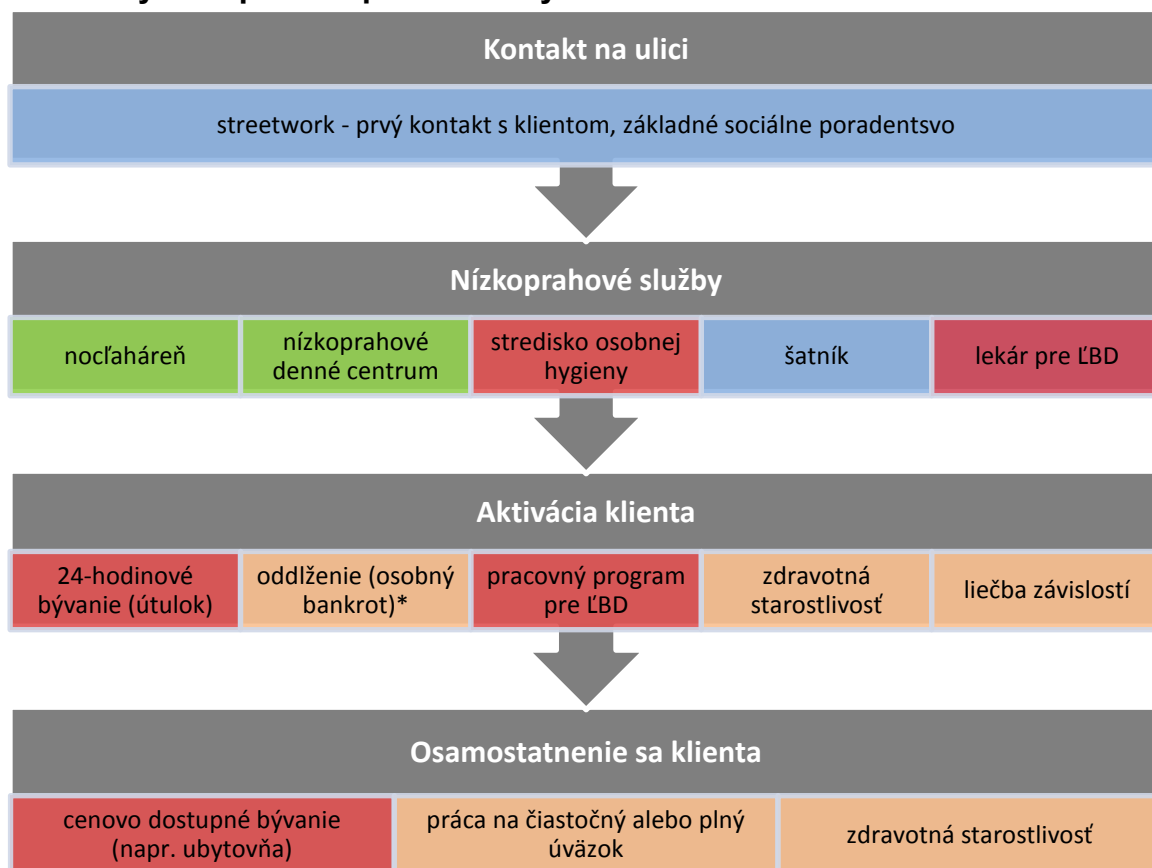

Záver z analytickej časti:

Existencia niektorých služieb krízovej intervencie v meste (nocľaháreň, streetwork, terénna sociálna práca a nízkoprahové denné centrum) a súvisiacich sprievodných aktivít (pracovná dielňa, materiálna a potravinová pomoc a možnosť predaja časopisu Nota bene) poskytujú základ pre prácu s ĽBD v Trnave. Pozitívny posun v tejto oblasti začal v roku 2016, kedy boli vďaka iniciatíve TTADCH a samosprávy postupne etablované tri služby pre ĽBD, a to streetwork, terénna sociálna práca a pracovná dielňa. Ich vznik a postupný rozvoj prináša pozitívne výsledky v poskytovaní podpory ĽBD. Na druhej strane, pre nadväznosť pomoci je nevyhnutné tieto služby naďalej rozvíjať, prispôbovať ich aktuálnym potrebám a rozširovať ich kapacitu. Typy existujúcich služieb sú vzhľadom na počet ĽBD a ich rôznorodé problémy veľmi poddimenzované, je potrebné, aby ich doplnili ďalšie služby. Okrem samotných sociálnych služieb je dôležité venovať pozornosť, bývaniu, zamestnanosti, poskytovaniu zdravotnej starostlivosti a liečbe závislostí u ĽBD. Nemenej dôležitá je samotná prevencia vzniku bezdomovectva a komunikácia s verejnosťou o tejto téme. Ďalej uvádzame okruhy problémov, ktoré je potrebné v súvislosti s problematikou ĽBD riešiť:

- posilnenie existujúcich a etablovanie chýbajúcich sociálnych služieb pre ĽBD
- cenovo dostupné bývanie
- pracovné začlenenie ĽBD
- zabezpečenie zdravotnej starostlivosti pre ĽBD a liečba závislostí
- prevencia straty bývania, osвета a komunikácia s verejnosťou

System pomoci pre ĽBD s vyznačením súčasného stavu v Trnave

Vysvetlivky:

- existujúce služby
- existujúce služby, kapacita ktorých je nedostatočná
- existujúci rámec, ktorý je pre väčšinu ĽBD nedostupný vzhľadom na náročné kritériá
- chýbajúce služby

* nový inštitút, až prax ukáže jeho využiteľnosť a objem potreby sociálnych pracovníkov

3. Riešenie problematiky bezdomovectva v Trnave na obdobie 2017 až 2020 s výhľadom do roku 2025

Zmapovanie existujúcich služieb pre ĽBD v Trnave a výsledky dotazníkového prieskumu situácie a potrieb ĽBD popísané v predchádzajúcej časti tvoria východiská pre nastavenie stratégie riešenia problematiky ĽBD v meste. Nadväzujúc na závery z analytickej časti **v meste Trnava neexistuje komplexný systém pomoci pre cieľovú skupinu ĽBD**, bez ktorého nie je možné reálne riešiť ich situáciu a problémy. Z tohto dôvodu ĽBD stagnujú, ich situácia sa dlhodobo nemení a ich možnosti na vyriešenie problémov a zmenu sú veľmi obmedzené. Sociálne služby, ktoré v súčasnosti v meste fungujú, tvoria základ pomoci ĽBD a môžu byť odrazovým mostíkom. Je však potrebné ďalej ich rozvíjať, rozširovať ich kapacitu a súčasne etablovať v meste nové služby, ktoré budú nadväzovať na tie existujúce. Sociálne služby však sami o sebe nedokážu vyriešiť situáciu ĽBD. Je potrebné vnímať ich ako nástroj na preklopenie krízovej, resp. nepriaznivej sociálnej situácie človeka, nie ako konečné riešenie. Systém pomoci pre ĽBD uvedený v predchádzajúcej časti preto pozostáva nielen zo **sociálnych služieb**, ale aj **zo služieb v oblasti bývania, zamestnania a zdravotnej starostlivosti**, ktoré na seba nadväzujú. Tým umožňujú aktiváciu klienta a jeho posun z ulice až po samostatné bývanie. V prípade, že niektorá zo služieb chýba, nemôže systém pomoci fungovať ako celok a úspešnosť riešenia situácie klienta je limitovaná.

Obrázok 2 - Oblasti služieb vytvárajúce systém pomoci ľuďom bez domova

V praxi to znamená, že nepriaznivú situáciu človeka bez domova nevyrieši samotná sociálna služba – napr. streetwork, terénna sociálna práca, nízkoprahové denné centrum alebo existencia nocľahárne. V rámci uvedených služieb však klient okrem uspokojenia základných životných potrieb (prenocovanie, poskytnutie stravy, hygiena) získa predovšetkým **podporu sociálneho pracovníka**. Ten v prípade fungovania ostatných služieb (najmä 24-hodinové bývanie a nízkoprahové pracovné programy, inštitút osobného bankrotu apod.) môže klienta motivovať, sprevádzať ho pri vybavovaní náležitostí v inštitúciách a nasmerovať ho tak, aby postupne dokázal svoju nepriaznivú situáciu riešiť. Sociálny pracovník zároveň pomáha nájsť ĽBD ich vlastnú hodnotu, ukazuje im, že problémy sa dajú riešiť, ale dôležité je chcieť, učiť klientov, aby sa sami pričínili o zmenu svojej situácie, prevzali zodpovednosť a boli aktívni. V osobe sociálneho pracovníka klient získava gestora, učiteľa, poradcu a psychológa, ktorý mu pomôže prejsť celým procesom integrácie a podporuje ho v riešení jeho rôznorodých problémov. Prítomnosť sociálnych pracovníkov v nocľahárni, útulku a iných službách pre ĽBD je preto kľúčová. Samostatnou témou v rámci riešenia problematiky ĽBD je **prevencia vzniku**

bezdomovectva, ktorá je efektívnejšia a jednoduchšia ako následné riešenie dôsledkov spojených so stratou bývania.

Opatrenia navrhnuté v tejto stratégii nevyriešia problematiku ĽBD v meste v plnom rozsahu. Môžu však významným spôsobom zlepšiť situáciu skupine, ktorá je aktuálne bez domova ako aj jednotlivcom a rodinám, ktorým strata bývania hrozí. Z dlhodobého hľadiska tak navrhnuté opatrenia v prípade zabezpečenia dostatočných finančných a personálnych zdrojov na ich realizáciu, majú potenciál zastaviť nárast bezdomovectva v Trnave.

Vízia riešenia problematiky ĽBD v Trnave na obdobie 2017 až 2020 s výhľadom do roku 2025: Zlepšenie životných podmienok ľudí bez domova v Trnave, podpora ich integrácie do spoločnosti prostredníctvom vytvorenia účinného systému pomoci a predchádzanie nárastu bezdomovectva realizáciou preventívnych opatrení zameraných na udržanie si bývania.

S cieľom vytvoriť v meste funkčný systém pomoci ĽBD je v strategickej časti venovaná pozornosť nasledujúcim oblastiam:

- **sociálne služby pre ĽBD,**
- **prístup k cenovo dostupnému bývaní,**
- **pracovné začlenenie a ďalšie nástroje sociálneho začlenenia,**
- **poskytovanie zdravotnej starostlivosti a liečba závislosti u ĽBD,**
- **starostlivosť o rodiny s deťmi, ktorým hrozí bezdomovectvo,**
- **prevencia vzniku bezdomovectva,**
- **komunikácia s verejnosťou a osвета o problematike ĽBD.**

Vzhľadom na náročnosť a zložitosť riešenia komplexu problémov, s ktorými zápasia ĽBD v Trnave, sú ďalej navrhované opatrenia v rámci jednotlivých oblastí rozpracované **v krátkodobom horizonte** (s implementáciou v období 2018 – 2020) a **v strednodobom časovom horizonte** (s implementáciou do r. 2025). Niektoré opatrenia zamerané na predchádzanie bezdomovectva sú finančne náročné (najmä výstavba sociálnych bytov), preto je potrebné realizovať ich postupne a dlhodobo, t.j. v **dlhodobom časovom horizonte**.

3.1 Oblasť - Sociálne služby pre ľudí bez domova

Sociálne služby, ktoré v súčasnosti v Trnave fungujú, tvoria základ pomoci ĽBD. V meste však chýbajú niektoré dôležité služby pre túto cieľovú skupinu, a to najmä zariadenie poskytujúce 24 hodinové bývanie (útulok), nízkoprahové centrum pre rizikové skupiny (užívateľov drog, osoby pracujúce v sexbiznise) a stredisko osobnej hygieny. Kapacita a personálne zabezpečenie existujúcich služieb (nízkoprahového denného centra a nocľahárne) sú nedostatočné vzhľadom na aktuálny počet klientov a množstvo ĽBD v meste. Objekty, v ktorých sú tieto služby prevádzkované, sú zastarané a potrebujú rekonštrukciu a modernizáciu.

Priorita 1.1	Zabezpečiť dostupnosť nocľahárne, rozvoj a diverzifikáciu služieb v nej poskytovaných pre rôzne skupiny ĽBD
Popis	Cieľom priority je zvýšiť kapacity nocľahárne, ktoré sú v súčasnosti nedostatočné, zmodernizovať existujúce priestory nocľahárne a rozvíjať služby poskytované v nocľahárni.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	1.1.1, 1.1.2, 1.1.3
Časový horizont realizácie opatrení	krátkodobý (do r. 2020)

Opatrenie 1.1.1	Revitalizácia a modernizácia existujúcich priestorov nocľahárne
Popis opatrenia	Priestory nocľahárne na Coburgovej 26 - 28 sú zastarané, vyžadujú rekonštrukciu do stavu, ktorý bude estetickjší a po hygienickej stránke ľahšie udržiavateľný.
Predpokladané dopady	revitalizácia priestorov nocľahárne, estetickjšie a ľahko udržiavané prostredie
Predpokladaný termín realizácie	r. 2018 – 2019
Predpokladané náklady	20 000,- eur (súčasť projektu Coburgova)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Mesto Trnava – Mestský úrad v Trnave
Partneri	Stredisko sociálnej starostlivosti
Predpokladaný výstup	zrevitalizovaný priestor nocľahárne

Opatrenie 1.1.2	Rozšírenie kapacít nocľahárne
Popis opatrenia	V Trnave funguje iba jedna nocľaháreň, ktorej kapacita je nedostatočná a nie je schopná uspokojiť potreby ĽBD na prenocovanie. Vzhľadom na aktuálny a neustále sa zvyšujúci počet ĽBD v Trnave je potrebné hľadať nové priestorové možnosti a finančné zdroje na rozšírenie kapacít nocľahárne (napr. otvorením ďalšej nocľahárne na území mesta). V prípade získania ďalších priestorov pre rozšírenie kapacít nocľahárne, resp. pri vytvorení druhej nocľahárne v meste bude možné diverzifikovať služby v nich poskytované. Optimálne je vytvoriť jednu nocľaháreň nízkoprahovú (t.j. prístupnejšiu tolerantnejšími pravidlami voči

	užívateľom a závislým od alkoholu) a druhú nocľaháreň s prísnejšími pravidlami vo vzťahu k tolerancii prítomnosti klientov pod vplyvom alkoholu.
Predpokladané dopady	Sprístupnenie nocľahárne väčšiemu počtu záujemcov, ktorí o službu prejavia záujem.
Predpokladaný termín realizácie	do r. 2020
Predpokladané náklady	200 000 - 400 000,- eur v závislosti od rozsahu investície (rekonštrukcia existujúceho objektu alebo výstavba nového objektu)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava, resp. iný zdroj financovania v závislosti od realizátora opatrenia
Realizátor	Mesto Trnava alebo neverejný poskytovateľ sociálnej služby
Partneri	Stredisko sociálnej starostlivosti
Predpokladaný výstup	rozšírené kapacity nocľahárne, vybudovanie ďalšej nocľahárne na území mesta

Opatrenie 1.1.3	Zabezpečenie sociálneho pracovníka v nocľahárni
Popis opatrenia	Pôsobenie sociálneho pracovníka v nocľahárni je dôležité vzhľadom na potrebu pracovať s klientmi s cieľom znižovať riziká ich spôsobu života, motivovať ich, aby sa zaktivizovali a snažili sa zmeniť svoju situáciu. S ohľadom na prevádzkové hodiny v nocľahárni, optimálna je prítomnosť sociálneho pracovníka vo večerných, príp. ranných hodinách v presne vyhradenom čase, ktorý bude rešpektovať situáciu klientov.
Predpokladané dopady	Skvalitnenie služieb poskytovaných v nocľahárni - podchytenie klientov, komunikácia s nimi s cieľom motivovať ich, aktivizovať a riešiť ich nepriaznivú sociálnu situáciu.
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2019 dlhodobo v nadväznosti na projekt Coburgova (po rekonštrukcii priestorov nocľahárne a vytvorení miestnosti pre soc. pracovníka)
Predpokladané náklady	7 500,- eur ročne (zamestnanec na polovičný úväzok)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	TTADCH
Predpokladaný výstup	poskytovanie sociálneho poradenstva v nocľahárni

Priorita 1.2	Modernizácia nízkoprahového denného centra (Centrum pomoci človeku), rozšírenie jeho kapacít a prevádzkových hodín
Popis	Cieľom priority je zabezpečiť revitalizáciu priestorov, v ktorých sa v súčasnosti nachádza NDC, rozšíriť a modernizovať priestory centra tak, aby bolo prístupné väčšiemu počtu LBD a rozšíriť prevádzkové dni centra z 3 na 5 dní v týždni.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	1.2.1, 1.2.2
Časový horizont realizácie opatrení	krátkodobý (do r. 2020)

Opatrenie 1.2.1	Rekonštrukcia a modernizácia nízkoprahového denného centra spojená s rozšírením kapacít
Popis opatrenia	Priestorové podmienky a vybavenie NDC sú vzhľadom na kontinuálny nárast počtu klientov centra limitujúce. Existujúce priestory sú nedostatočné a zastarané. NDC si vyžaduje rekonštrukciu, ktorá je však z dôvodu umiestnenia centra v historickej budove problematická. K dispozícii je iba 1 sprcha, WC a práčka na kapacitu cca 45 klientov.
Predpokladané dopady	Zmodernizované NDC s rozšírenými priestormi, ktoré bude dostatočne reflektovať aktuálne potreby klientov – ĽBD a občanov v núdzi. Odborná pomoc a sociálne služby pre ĽBD a ľudí v kríze sa tak stanú prístupnejšie pre väčší počet klientov, čo zvýši ich dostupnosť i kvalitu..
Predpokladaný termín realizácie	r. 2018
Predpokladané náklady	600 000,- eur
Predpokladaný zdroj financovania	IROP, zdroje TTADCH
Realizátor	Trnavská arcidiecézna charita
Partneri	-
Predpokladaný výstup	zmodernizované NDC s rozšírenými priestormi

Opatrenie 1.2.2	Rozšírenie prevádzkových dní nízkoprahového denného centra
Popis opatrenia	NDC je v súčasnosti otvorené pre klientov tri dni v týždni (pondelok, streda, piatok) v čase od 9:00 – 13:00 h. Tieto otváracie hodiny dostatočne nepokrývajú potreby klientov. Najmä v zimných mesiacoch je nevyhnutné vytvoriť bezpečný priestor pre ĽBD, kam sa môžu prísť zohriať, najesť, osprchovať, prezliecť. V NDC sú vždy prítomní sociálni pracovníci, ktorí sú pripravení motivovať a pomáhať klientom riešiť problémy spojené s bezdomovectvom. Rozšírenie prevádzkových hodín ponúkne priestor pre zabezpečenie základných životných potrieb v kritickom období i pre prácu s klientom. Človek, ktorý je sýty, čistý a oddýchnutý, je pripravený riešiť svoje problémy. Pravidelným využívaním sociálnych služieb NDC vniká medzi sociálnym pracovníkom a klientom dôverný vzťah, ktorý je nevyhnutný pre prácu s klientom v Sociálnej poradni a tvorí základ pre riešenie konkrétnych problémov konkrétnych ľudí bez domova.
Predpokladané dopady	Bezpečný priestor pre ĽBD, ktorý môžu využívať počas dňa, intenzívnejšia a systematická práca s klientmi v rámci sociálnej poradne NDC.
Predpokladaný termín realizácie	r. 2018
Predpokladané náklady	12 000,- eur
Predpokladaný zdroj financovania	TTADCH, Mesto Trnava, VÚC, grantové zdroje
Realizátor	TTADCH
Partneri	--
Predpokladaný výstup	zabezpečenie dostupnosti služieb NDC 5 dní v týždni

Priorita 1.3	Zvýšenie dosahu a flexibility streetworku v meste
Popis	Streetwork (terénna sociálna práca) je primárne zameraný na vyhľadávanie ĽBD v teréne, prvý kontakt s cieľovou skupinou a nízkoprahovú ponuku sociálnej pomoci. Tím streetworku sa v súčasnosti presúva po trasách pešo, pričom vyhľadávanie je sústredené hlavne na centrum mesta a jeho bližšie okolie. Absentuje väčší a pravidelný zásah kontaktov v okrajových častiach Trnavy.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	1.3.1, 1.3.2
Časový horizont realizácie opatrení	krátkodobý (do r. 2020)

Opatrenie 1.3.1	Zabezpečenie automobilu pre potreby streetworku
Popis opatrenia	V súčasnosti terénne pracovníčky nevyužívajú v rámci streetworku auto, čo limituje ich možnosti poskytovania služieb, ich flexibilitu a rýchlosť. Nie je možný presun z jednej časti mesta na druhú v krátkom čase. Absentujú poskytovania transportov (do nocľahárne, na centrálny príjem alebo k iným zdravotníckym zariadeniam). Bez auta nemôže tím streetworku nosiť so sebou viac materiálu (deky, zdravotnícky materiál, jedlo, nápoje a pod.) Prostredníctvom osobného automobilu je možné zvýšiť dosah a flexibilitu tejto služby v meste. Pre tento účel je možné využiť jazdený automobil, ktorý poskytne Mesto Trnava.
Predpokladané dopady	zvýšenie dosahu a flexibility streetworku v meste
Predpokladaný termín realizácie	r. 2018
Predpokladané náklady	1500,- eur - prevádzka automobilu, poisťka, pohonné hmoty
Predpokladaný zdroj financovania	TTADCH
Realizátor	TTADCH
Partneri	Mesto Trnava
Predpokladaný výstup	Zabezpečenie pokrytia väčšieho územia službou streetwork, väčší a pravidelný zásah kontaktov v okrajových častiach Trnavy, možnosť poskytovania transportov pre ĽBD.

Opatrenie 1.3.2	Vytvorenie a distribúcia informačných materiálov o dostupných službách pre ĽBD v meste a okolí
Popis opatrenia	Informovanie ĽBD o dostupných službách v Trnave a okolí (napr. o službách nocľahárne, službách TTADCH, aktivitách harm reduction OZ Storm, možnostiach predaja časopisu Nota bene – zárobok cez predaj), ako aj občanov o možnostiach pomoci ľuďom v núdzi je možné zabezpečiť prostredníctvom informačných materiálov (letákov). Tieto môžu byť distribuované v rámci streetworku a terénnej sociálnej práce, počas prevádzkových hodín NDC, v nocľahárni a na mestskom úrade.
Predpokladané dopady	zvýšenie informovanosti o službách pre ĽBD a o pomoci ľuďom v núdzi, osвета verejnosti
Predpokladaný termín	r. 2018 - 2019

realizácie	
Predpokladané náklady	500,- eur
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	TTADCH, STORM
Predpokladaný výstup	informačné letáky, ľahšie sprístupnenie informácií ĽBD

Priorita 1.4	Poskytovanie sociálnej služby v útulku pre jednotlivcov v meste
Popis	Z dotazníkového prieskumu vyplynulo, že v júni 2017 sa na území mesta nachádzalo minimálne 100 ĽBD (pozn. ich skutočný počet je však oveľa vyšší), ktorí prespávali na ulici alebo v nocľahárni, t.j. nemali prístup k 24 hodinovému bývaniu. Jedným z hlavných nástrojov na riešenie nepriaznivej situácie ĽBD je sociálna služba v útulku, v rámci ktorej je klientom poskytované 24 hodinové bývanie spojené so sociálnym poradenstvom. Na území krajského mesta aktuálne táto služba neexistuje. Na rozdiel od nocľahárne umožňuje útulok klientom 24 hodinové bývanie, ktoré im ponúka na určité obdobie istotu a vytvára priestor pre oddych a regeneráciu síl. To zvyšuje ich šance na aktiváciu, zamestnanie sa, resp. udržanie si zamestnania ako základného zdroja príjmu. Služba v útulku je pre klientov spoplatnená, na jej úhradu môžu využiť štátnu dávku - príspevok na bývanie, ktorá je však viazaná na dávku v hmotnej núdzi.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	1.4.1, 1.4.2
Časový horizont realizácie opatrení	Opatrenie 1.4.1 - krátkodobý (do r. 2020) Opatrenie 1.4.2 - strednodobý (do r. 2025)

Opatrenie 1.4.1	Vybudovanie útulku pre jednotlivcov na Coburgovej ulici
Popis opatrenia	V rámci projektu COBURGOVA bude vybudovaná novostavba v dotyku s objektom Coburgova 26 - 28, v ktorej bude zriadený útulok pre jednotlivcov. V útulku bude poskytované 24 hodinové bývanie a ďalšie služby v zmysle zákona o sociálnych službách. V zariadení bude pôsobiť sociálny pracovník.
Predpokladané dopady	Vybudovanie novej sociálnej infraštruktúry, vytvorenie sociálnej služby, ktorá v meste v súčasnosti chýba, poskytnutie 24 hodinového bývania ĽBD spojeného s intervenciou sociálnych pracovníkov.
Predpokladaný termín realizácie	r. 2018 - 2019
Predpokladané náklady	výstavba a vybavenie útulku – 250 000,- eur prevádzka útulku ročne – cca 70 000,- eur
Predpokladaný zdroj financovania	výstavba a vybavenie – rozpočet mesta (súčasť projektu Coburgova) prevádzka – príspevok zo štátu, platba klientov, rozpočet mesta
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	Stredisko sociálnej starostlivosti
Predpokladaný výstup	útulok pre jednotlivcov s kapacitou 11 miest

Opatrenie 1.4.2	Vybudovanie druhého útulku pre jednotlivcov v inej lokalite mesta
Popis opatrenia	Vzhľadom na súčasný počet ĽBD v meste plánovaná kapacita útulku pre jednotlivcov na Coburgovej ulici nepokryje dopyt po uvedenej službe. Z tohto dôvodu je potrebné hľadať ďalší priestor, resp. objekt v inej lokalite mesta, v ktorom by v budúcnosti mohol vzniknúť ďalší útulok. Keďže zriaďovanie útulkov je v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách kompetenciou VÚC, samospráva iniciuje k uvedenému zámeru rokovanie s TTSK s cieľom spoločnej realizácie opatrenia na území mesta.
Predpokladané dopady	Sprístupnenie služby v útulku väčšiemu počtu klientov a systematickejšia sociálna práca s ĽBD.
Predpokladaný termín realizácie	Do r. 2025
Predpokladané náklady	200 000 - 500 000,- eur v závislosti od rozsahu investície (rekonštrukcia existujúceho objektu alebo výstavba nového objektu)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta, TTSK, grantové zdroje alebo iný zdroj financovania v závislosti od realizátora opatrenia
Realizátor	Mesto Trnava v spolupráci s TTSK , príp. neverejný poskytovateľ soc. služby
Partneri	-
Predpokladaný výstup	rozšírenie kapacít sociálnej služby v útulku

Priorita 1.5	Podpora mladých ľudí bez domova (do 30 rokov)
Popis	Novou výzvou v rámci riešenia problematiky ĽBD je prístup k mladým ľuďom bez domova a jeho zladenie s prístupom k starším. Mladí ĽBD majú špecifické potreby a problémy, ktoré je potrebné pri práci s nimi rešpektovať. V rámci priestorov TTADCH je možné vytvoriť priestor v Dielni sv. Heleny, ktorý by slúžil pre konkrétne aktivity venované tejto cieľovej skupine. Optimálne je etablovať v meste samostatné nízkoprahové denné centrum, ktorého aktivity budú zamerané prioritne na cieľovú skupinu mladých v núdzi (t.j. hrozí im bezdomovecť, resp. sú bez strechy nad hlavou, riešia krízovú situáciu, ukončili inštitucionálnu výchovu a pod.), čo je však finančne náročnejšie.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	1.5.1, 1.5.2, 1.5.3
Časový horizont realizácie opatrení	Opatrenie 1.5.1 – krátkodobý (do r. 2020) Opatrenia 1.5.2, 1.5.3 - strednodobý (do r. 2025)

Opatrenie 1.5.1	Podpora mladých ĽBD v rámci činnosti Trnavskej arcidiecéznej charity
Popis opatrenia	Vytvorenie podmienok pre prácu s mladými ĽBD v rámci činnosti Dielne sv. Heleny, prípadne využívanie priestoru Dielne sv. Heleny pre konkrétne aktivity zamerané na mladých ĽBD (napr. zavádzanie programov pre mladých – zameraných na získanie PC zručností a sociálne siete, kurzy šitia, práce s drevom, ďalšie pracovné zručnosti,

	<p>motivačné skupiny venované práci a osvojeniu pracovných zručností napr. murársky workshop /stáže a pod.)</p> <p>Opatrenie je možné realizovať v réžii TTADCH alebo prostredníctvom spolupráce TTADCH so združením STORM, ktoré sa venuje práci s mládežou i rizikovými skupinami (najmä užívatelia drog).</p>
Predpokladané dopady	zabezpečenie nízkoťahových služieb pre mladých ľudí v núdzi alebo bez domova
Predpokladaný termín realizácie	r. 2018 - 2019
Predpokladané náklady	35 000,- eur ročne
Predpokladaný zdroj financovania	Mesto TT, TTADCH, VÚC, rôzne dotácie, grantové zdroje
Realizátor	TTADCH
Partneri	STORM
Predpokladaný výstup	prevádzkové hodiny v NDC vyhradené pre mladých ĽBD, ponuka programov / aktivít pre mladých

Opatrenie 1.5.2	Vybudovanie nového denného nízkoťahového centra s dôrazom na prácu s mladými v núdzi
Popis opatrenia	<p>Zmapovanie existujúcich služieb pre ĽBD ukázalo, že priestory a kapacita existujúceho nízkoťahového denného centra pre jednotlivcov sú nedostatočné a nepokrývajú dopyt po danej službe. Analýza súčasne ukázala, že je potrebné venovať osobitnú pozornosť mladým ľuďom, ktorí sa ocitli v núdzi alebo riešia krízovú situáciu.</p> <p>Uvedenú situáciu je možné riešiť vybudovaním druhého NDC na území Trnavy, ktoré by v rámci svojej činnosti poskytovalo špeciálne programy zamerané na mladých ĽBD a mladých ľudí v núdzi (napr. tých, ktorým hrozí strata bývania - mladí dospelí po ukončení ústavnej starostlivosti, z rozvrátených rodín alebo mladí s rizikovým správaním, užívatelia drog a pod.).</p> <p>Programy budú priamo reflektovať potreby klientov v danom čase. Primárnym opatrením – minimalizácia sociálnych, zdravotných a právnych rizík vyplývajúcich zo spôsobu života – sa zabezpečí dôvera a spolupráca na strane klienta s pracovníkom. Následná ponuka špecifických programov bude zameraná na zvyšovanie kompetencií a zručností potrebných pre zvýšenie kvality života. Programy sa budú venovať zamestnávaniu klientov, motivačným skupinám, možnosti krátkodobého bývania (housing first), poskytované bude pravidelné poradenstvo pre zapojených klientov a ich rodinných príslušníkov a/alebo blízkych.</p>
Predpokladané dopady	Vytvorenie ďalšieho kontaktného miesta a bezpečného prostredia pre ĽBD na území Trnavy, podpora mladých v núdzi, aktivácia mladých ĽBD.
Predpokladaný termín realizácie	Do r. 2025
Predpokladané náklady	<p>Zabezpečenie priestorov – výška nákladov bude závisieť od samotných priestorov (t.j. možnosť využiť existujúce priestory vo vlastníctve mesta s ich prípadnou rekonštrukciou alebo je potreba vybudovať nové priestory)</p> <p>prevádzka centra – cca 70 000,- eur ročne</p> <p>špecifické programy pre mladých – cca 25 000 eur ročne</p>

Predpokladaný zdroj financovania	Mesto Trnava, TTSK, grantové zdroje
Realizátor	Mesto Trnava – zabezpečenie priestorov
Partneri	TTADCH resp. Združenie STORM – prevádzka centra
Predpokladaný výstup	vybudované nové nízkoprahové denné centrum s dôrazom na pomoc mladým v núdzi

3.2 Oblasť - Prístup k cenovo dostupnému bývaniu pre ľudí bez domova

Dostupnosť lacného bývania je kľúčová pri sociálnom začleňovaní človeka. Keď má vyriešenú otázku bývania, je schopný sústrediť sa na riešenie ostatných problémov a pracovný život. Situácia v oblasti cenovo dostupného bývania je však v meste nepriaznivá. Bytový fond Mesta Trnava je obmedzený a nepokrýva požiadavky občanov o nájomné bývanie. V prípade ĽBD je situácia s bývaním kritická, keďže z ich príjmu, ktorý je spravidla minimálny, nie sú schopní hradiť náklady spojené s bývaním. Ceny v ubytovniach v meste (100 – 260,- eur mesačne) sú pre ĽBD tiež neodstupné, často aj v prípade, že majú príjem z príležitostnej práce, sú poberateľmi dávok v hmotnej núdzi alebo dôchodku. Situáciu nerieši ani príspevok na bývanie, vzhľadom na jeho nízku výšku (55,80 eur mesačne pre jednotlivca a 89,20 eur mesačne pre pár alebo rodinu) a obmedzujúce podmienky jeho použitia. Aktuálna situácia je zhoršená aj z dôvodu nárastu počtu cudzincov v meste, ktorí prišli za prácou a zamestnávateľia im zabezpečujú ubytovanie obsadením dostupných kapacít v ubytovniach.

Priorita 2.1	Podpora cenovo dostupného bývania pre ĽBD mimo systému sociálnych služieb
Popis	Zabezpečenie 24 hodinového bývania v rámci služby v útulku je časovo obmedzeným riešením, určeným primárne na preklenutie krízovej situácie. Dôležitým nástrojom na podporu samostatnosti a postupné získanie nezávislosti klienta od sociálnych služieb sú programy podpory samostatného bývania. V rámci nich je zabezpečená finančná podpora udržania si bývania spojená s poskytovaním sociálneho poradenstva a sociálnej rehabilitácie.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	2.1.1, 2.1.2, 2.1.3
Časový horizont realizácie opatrení	Opatrenia 2.1.1, 2.1.2 – krátkodobý (do r. 2020) Opatrenie 2.1.3 - strednodobý (do r. 2025)

Opatrenie 2.1.1	Vytvorenie programu podpory bývania pre ĽBD
Popis opatrenia	Základom riešenia nepriaznivej situácie ĽBD je zabezpečenie prístupu k 24 hodinovému bývaniu. Okrem služby útulku je možné zvýšiť dostupnosť lacného bývania pre ĽBD vytvorením programu na podporu bývania. V rámci neho ĽBD, ktorí už pracujú, resp. majú záujem pracovať, získajú možnosť nájomného bývania s odstupňovanou formou finančnej podpory na úhradu časti nákladov spojených s bývaním. Neoddeliteľnou súčasťou programu je intervencia kvalifikovaných sociálnych pracovníkov. Tí budú pracovať s klientmi tak, aby získali a udržali si zamestnanie, osvojili si základy finančnej gramotnosti a následne boli schopní finančne sa osamostatniť v úhrade nákladov na bývanie. Program podpory bývania je možné realizovať v spolupráci s TTADCH, resp. inou organizáciou, ktorá sa venuje práci s ĽBD. Poskytnutím dotácie z rozpočtu mesta získajú pracovníci danej

	organizácie k dispozícii určitú finančnú sumu, z ktorej bude možné hradiť časť nákladov na jednu izbu/byt na rok podľa vopred zadefinovaných pravidiel. Program podpory bývania je možné pilotne zrealizovať na malej vzorke klientov (napr. 2 - 4 ĽBD ročne).
Predpokladané dopady	Sprístupnenie cenovo dostupného bývania pre ĽBD, ktorí sú zamestnaní, resp. majú záujem pracovať.
Predpokladaný termín realizácie	Od r. 2019
Predpokladané náklady	5000,- eur ročne
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Trnavská arcidiecézna charita
Partneri	Mesto Trnava
Predpokladaný výstup	nastavený a funkčný program podpory bývania pre ĽBD

Opatrenie 2.1.2	Poskytovanie poradenstva a podpory pri udržiavaní si bývania
Popis opatrenia	Súbežne s poskytovaním služby v útulku a vytvorením programu podpory bývania pre ĽBD je dôležité zabezpečiť poskytovanie poradenstva a podpory klientom pri udržiavaní si bývania prostredníctvom sociálnych pracovníkov. Dôležité je, aby si klienti osvojili základy finančnej gramotnosti, naučili sa narábať s financiami a šetriť. Poradenstvo môžu poskytovať existujúci sociálni pracovníci Mesta Trnava a TTADCH v rámci svojej činnosti. Od r. 2019 sa zároveň na Odbore sociálnom MsÚ Trnava plánuje vytvorenie novej pozície pre sociálneho pracovníka v rozsahu 1/2 úväzku zameraného na agendu súvisiacu s podporou bývania a prevenciou straty bývania s perspektívnym rozšírením na plný pracovný úväzok v ďalších rokoch.
Predpokladané dopady	osvojenie si zručností ako narábať s financiami, zvýšenie schopnosti klientov udržať si bývanie, postupné osamostatnenie sa
Predpokladaný termín realizácie	Od r. 2019
Predpokladané náklady	r. 2019 – 7500,- eur ročne (1/2 úväzok na nového sociálneho pracovníka) od r. 2020 – 15 000,- eur ročne (plný pracovný úväzok)
Predpokladaný zdroj financovania	Rozpočet mesta, TTADCH
Realizátor	TTADCH, Mesto Trnava
Partneri	-
Predpokladaný výstup	poskytované poradenstvo a podpora klientom zameraná na udržanie si bývania

Opatrenie 2.1.3	Zabezpečenie 2 jednotiek sociálneho ubytovania pre pilotné spustenie modelu „housing first“ v podmienkach mesta Trnava
Popis opatrenia	Koncept „housing first“ vychádza z predpokladu, že čím dlhšie sa jednotliviec, resp. domácnosť nachádza v stave „bez trvalého a bezpečného bývania“, tým skôr stráca kompetencie k jeho trvalému udržaniu. Zabezpečenie samostatného bývania je prvoradé a jeho dosiahnutie by malo byť v čo možno najkratšom čase. Zabezpečenie

	<p>bývania má prednosť pred riešením sociálnych problémov človeka/ domácnosti. Poskytovanie pomoci a asistencie je zabezpečené až následne po poskytnutí bývania, a to prostredníctvom sociálnych a podporných služieb (pomoc pri vybavovaní dávok a príspevkov, asistencia pri hľadaní vhodného zamestnania, pomoc pri riešení zadĺženia a i.)⁶ Model housing first úspešne funguje v USA, Kanade i niektorých krajinách Európy, v súčasnosti sa testuje v ČR (mesto Brno). Z dlhodobého hľadiska šetrí nielen finančné prostriedky, ale navracia človeku bez domova dôstojnosť, rešpektuje jeho súkromie i právo na bývanie napriek problémom, ktorými trpí. Človek má možnosť v pokoji vyriešiť svoje problémy v neohraničenom časovom úseku a táto skutočnosť sa stáva kľúčovou pre jeho navrátenie sa do bežného života spoločnosti.</p> <p>Aplikácia tohto modelu do praxe vyžaduje zabezpečenie bytov, resp. bytových jednotiek pre tento účel, ktoré sú následne poskytnuté ĽBD na základe nájomnej zmluvy. Nevyhnutná je asistencia a poskytovanie podpory zo strany sociálneho pracovníka po celú dobu nájomného vzťahu. Cieľom je, aby sa klient po zabezpečení bývania zmobilizoval a s pomocou podporného tímu začal riešiť svoje problémy. Po určitom čase a získaní zamestnania klient začne participovať na úhrade časti nákladov spojených s bývaním, učí sa hospodáriť s peniazmi. Fungovania modelu „housing first“ v podmienkach mesta Trnava je možné pilotne otestovať napr. vyčlenením 2 bytových jednotiek na ubytovni Coburgova 27 pre tento účel.</p>
Predpokladané dopady	Sprístupnenie cenovo dostupného bývania pre ĽBD, ktorí majú záujem pracovať.
Predpokladaný termín realizácie	Do r. 2025
Predpokladané náklady	Bude vyčíslené po zabezpečení 2 bytových jednotiek pre potreby housing first a po nastavení systému zdieľania nákladov za bývanie medzi klientom a Mestom Trnava.
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta, ÚPSVaR (príspevok na bývanie), platba klienta
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	Stredisko sociálnej starostlivosti
Predpokladaný výstup	2 bytové jednotky na ubytovni Coburgova 27 vyčlenené pre potreby modelu housing first, overenie fungovania tohto modelu v podmienkach Trnavy

3.3 Oblasť - Pracovné začlenenie a ďalšie nástroje sociálneho začlenenia

Výsledky dotazníkového prieskumu ukázali, že oslovení ĽBD majú záujem o prácu. Zo 108 respondentov malo 10 zamestnanie na trvalý pracovný pomer a ďalších 50 osôb bolo za uplynulý mesiac aspoň 1 x na príležitostnej legálnej práci. Zároveň však 93 zo 108 respondentov v rovnakom prieskume uviedlo, že sú bez prístupu k 24 hodinovému bývaniu (z toho 41 prespávalo na ulici a 52 v nocľahárni). V praxi to znamená, že títo ľudia idú pracovať po tom, ako strávia noc na ulici alebo v nocľahárni. Pre človeka je takáto situácia dlhodobo neudržateľná, preto spravidla končí stratou zamestnania. Z prieskumu zároveň vyplynulo, že 52 z opýtaných má záujem o zamestnanie na trvalý pracovný pomer a 64 o príležitostnú prácu. Prácu na čiastočný úväzok alebo príležitostnú prácu

⁶ zdroj: <http://www.prohuman.sk/socialna-praca/socialne-byvanie-na-slovensku>

uprednostňuje viac ĽBD vzhľadom na svoje životné podmienky spôsobené bezdomovectvom, možnosťami a schopnosťami. Ďalšou bariérou pri zamestnávaní sú pre ĽBD ich dlhy a následné exekúcie, z dôvodu čoho sa vyhýbajú legítimnej práci. Významnú podporu pri zamestnávaní ĽBD by mohla zohrať agentúra podporovaného zamestnávania a fungovanie pracovných dielní. Dôležitý je záujem zamestnávateľov aktivizovať túto cieľovú skupinu vytvorením adekvátnych pracovných miest (napr. verejno-prospešné práce).

Priorita 3.1	Aktivácia ľudí bez domova a vytváranie podmienok pre ich pracovné začlenenie
Popis	Negatívne dopady života na ulici a absencia 24 hodinového bývania sú spravidla dôvodom, prečo ĽBD strácajú schopnosť zamestnať sa a dlhodobo si udržať prácu. Pracovné ponuky dostupné na otvorenom pracovnom trhu (zväčša na plný pracovný úväzok v rozsahu 8 – 12 hod. denne), ktoré kladú na zamestnancov isté nároky, sú pre ĽBD s ich bariérami a obmedzeniami spravidla nedosiahnuteľné. V rámci podpory zamestnávania ĽBD je preto dôležité vytvárať také podmienky pre ich pracovné začlenenie, ktoré budú kopírovať ich reálne možnosti a schopnosti a rešpektovať ich obmedzenia spôsobené životom na ulici. Súčasťou podpory zamestnávania ĽBD sú aktivity zamerané na získanie pracovných návykov, praxe, dodržiavanie výkonu a časového limitu venovaného práci a rekvalifikácia klientov.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	3.1.1, 3.1.2
Časový horizont realizácie opatrení	krátkodobý (do r. 2020)

Opatrenie 3.1.1	Vytvorenie nízkoprahového pracovného programu pre ĽBD
Popis opatrenia	Podporu pracovného začlenenia ĽBD je možné realizovať vytvorením nízkoprahového pracovného programu. Pri jeho tvorbe je možné využiť viaceré prístupy. Nevyhnutné je pritom vychádzať z legislatívnych možností (podpora zamestnávania cez ÚPSVaR, sociálne podniky a pod.) a tiež zmapovať zamestnávateľov a pracovné príležitosti v meste. Mesto Trnava môže v programe vystupovať priamo ako zamestnávateľ (napr. verejno-prospešné práce) alebo sociálny pracovník financovaný z rozpočtu samosprávy môže fungovať ako sprostredkovateľ pracovných pozícií/ponúk pre ĽBD. Potrebné je komunikovať so zamestnávateľmi pôsobiacimi na území Trnavy a hľadať spoločne s nimi možnosti pracovného uplatnenia ĽBD za nízkoprahovejších podmienok, ktoré budú ĽBD schopní splniť. Vytvorenie konkrétneho nízkoprahového pracovného programu, resp. funkčného modelu podpory zamestnávania ĽBD bude úlohou pracovnej skupiny pre riešenie problematiky ĽBD. Od r. 2019 sa plánuje na Odbore sociálnom MsÚ Trnava vytvorenie novej pozície pre sociálneho pracovníka v rozsahu 1/2 úväzku (s rozšírením na plný úväzok od r. 2020), ktorý sa bude venovať aktivácii, pracovným programom a zamestnávaniu ĽBD i ďalších skupín, ktoré sú znevýhodnené na pracovnom trhu.
Predpokladané dopady	Aktivácia klientov a získavanie pracovných návykov, sprístupnenie pracovných príležitostí pre ĽBD rešpektujúcich ich situáciu a reálne možnosti.

Predpokladaný termín realizácie	r. 2019 - príprava programu od r. 2020 - spustenie programu
Predpokladané náklady	r. 2019 - 7 500,- eur (mzdové prostriedky na 1/2 úväzok zamestnanca) od r. 2020 - 15 000,- eur (mzdové prostriedky na celý úväzok zamestnanca)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	členovia pracovnej skupiny, ÚPSVaR, zamestnávateľia v meste
Predpokladaný výstup	vytvorený nízkoprahový pracovný program pre LBD, resp. funkčný model podpory zamestnávania LBD

Opatrenie 3.1.2	Zabezpečenie vzdelávania a rekvalifikačných programov pre LBD zameraných na získanie pracovných zručností
Popis opatrenia	Vzdelávacie a rekvalifikačné programy zamerané na získavanie, rozšírenie resp. obnovu pracovných zručností sú nástrojom, prostredníctvom ktorého je možné zvýšiť šance nezamestnaných LBD na pracovné začlenenie sa. Rekvalifikačné programy je potrebné vyberať s ohľadom na vek, dosiahnuté vzdelanie, záujmy a schopnosti klientov a v závislosti od ponuky na trhu práce. V rámci vzdelávania je možné zabezpečiť napr. kurzy zamerané na získanie PC zručností a sociálne siete (najmä pre mladých LBD), kurzy šitia, práce s drevom, ďalšie pracovné zručnosti napr. murársky workshop/stáže a pod. Vzdelávanie je možné realizovať v spolupráci s TTADCH v rámci pracovnej dielne sv. Heleny alebo v Centre celoživotného vzdelávania, ktorého vytvorenie je naplánované na ZŠ Gorkého. Pracovné programy a pracovnú terapiu pre mladých môže zabezpečovať v rámci svojej činnosti aj nové nízkoprahové denné centrum, v prípade že bude v Trnave etablované. Optimálne je v rámci pracovnej terapie, zameranej na získavanie zručností zabezpečiť aspoň symbolickú odmenu ako motiváciu pre klientov (napr. poskytnutie stravy, stravného lístka a pod.). Pokiaľ sú klienti bez príjmu a iných istôt, sú denne „hnaní“ zarobiť si napr. zberom alebo žobraním na ich základné veci (najmä jedlo, cigarety, alkohol). Vzdelávanie tak pre nich nemusí byť prioritou, ktorej budú chcieť venovať svoj čas.
Predpokladané dopady	získanie alebo obnova pracovných zručností LBD, zvýšenie šancí LBD na zamestnanie sa a sociálne začlenenie
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2020 dlhodobo
Predpokladané náklady	2000,- eur (lektori, študijný materiál)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	TTADCH, ZŠ Gorkého, STORM
Predpokladaný výstup	počet vzdelávacích a rekvalifikačných programov pre LBD, počet zapojených klientov

3.4. Oblasť - Poskytovanie zdravotnej starostlivosti a liečba závislosti u ľudí bez domova

S riešením problematiky ĽBD úzko súvisí zabezpečenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti. Zdravotný stav ĽBD je vzhľadom na ich spôsob života, nízku hygienu, nevyváženú stravu a časté užívanie alkoholu, resp. drog horší ako u väčšiny populácie. ĽBD najčastejšie trpia kožnými chorobami, ochoreniami horných dýchacích ciest, ale aj prenosnými chorobami. Veľmi častý je výskyt závislostí a psychiatrických ochorení, ktoré môžu byť aj samotnou príčinou vzniku bezdomovectva.

Napriek často nepriaznivému zdravotnému stavu však títo ľudia z rôznych príčin nevyhľadávajú zdravotnú pomoc. Dôvodom je najmä ich dlh na zdravotnom poistení, ktorý im znemožňuje prístup k zdravotnej starostlivosti s výnimkou neodkladnej zdravotnej starostlivosti. Neliečenie akútnych ochorení a zanedbávanie zdravotných problémov u ĽBD však môže viesť k invalidite, amputáciám a drahým liečbam (napr. cukrovka, hepatitída, kožné choroby) s rizikom šírenia prenosných chorôb. Okrem dlhu na zdravotnom poistení sú hlavnými bariérami pri zabezpečovaní zdravotnej starostlivosti pre ĽBD najmä nedostatok zdravotníckeho personálu (lekárov), ktorý má záujem a ochotu pracovať v teréne alebo v ambulancii s touto cieľovou skupinou, systémové prekážky na strane financovania zdravotníckych služieb v teréne a nedostatočné prepojenie zdravotníckych a sociálnych služieb.

Systém zdravotnej starostlivosti o ĽBD by mal byť tvorený nasledujúcimi zložkami: zdravotná starostlivosť poskytovaná priamo v teréne, v ambulanciách, pobytová starostlivosť v zdravotníckych zariadeniach a doliečenie. Dôležitá je tiež prevencia ochorení a zhoršovania zdravotného stavu u ĽBD. Vzhľadom na absenciu systémového riešenia poskytovania zdravotnej starostlivosti ĽBD zo strany štátu a skutočnosť, že samospráva nemá kompetencie v oblasti zdravotnej starostlivosti, sú nižšie navrhnuté opatrenia iba „krízovým“ a dočasným riešením.

Priorita 4.1	Zabezpečenie prístupu k zdravotníckym službám
Popis	Zabezpečenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti pre ĽBD a liečba ich akútnych ochorení majú vplyv nielen na ich zdravotný stav, ale súčasne majú oveľa širšie dopady v rámci verejného zdravia a ochrany obyvateľov proti šíreniu prenosných chorôb. Vzhľadom na veľmi obmedzené možnosti samosprávy v tejto oblasti sú navrhované opatrenia iba núdzovým riešením.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	4.1.1, 4.1.2
Časový horizont realizácie opatrení	krátkodobý (do r. 2020)

Opatrenie 4.1.1	Prvá pomoc a ošetrovanie rán ĽBD (zdravotné sestry a ošetrovatelky)
Popis opatrenia	Prvú pomoc a ošetrovanie rán ĽBD je možné realizovať priamo v teréne napr. zapojením pracovníka so zdravotníckou kvalifikáciou (zdravotnej sestry alebo ošetrovatelky) do tímu streetworku alebo poskytovaním tejto starostlivosti vo vymedzených hodinách (napr. 3 hodiny týždenne) v rámci činnosti NDC. Význam základného ošetrovania v teréne a ošetrovania v ranom štádiu ochorenia spočíva v znižovaní nákladov na zdravotnú starostlivosť a v znižovaní rizika zhoršenia zdravotného stavu človeka. Kompetencie zdravotných sestier a ošetrovateliek sú však veľmi obmedzené, napr. nemôžu predpisovať lieky, preto ich práca nedokáže

	nahradiť službu lekára.
Predpokladané dopady	Zabezpečenie ošetrovania rán ĽBD, zníženie rizík zhoršenia povrchových ochorení a pod.
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2019
Predpokladané náklady	3000,- eur (odmena pre zdravotnú sestru, nákup zdravotníckeho materiálu)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta (projekt v rámci participatívneho rozpočtu), zbierka, a pod.
Realizátor	TTADCH
Partneri	Mesto Trnava
Predpokladaný výstup	dlhodobé zabezpečenie zdravotnej sestry/ošetrovateľky pre potreby prvej pomoci a ošetrovania rán ĽBD

Opatrenie 4.1.2	Zabezpečenie všeobecného lekára pre ĽBD
Popis opatrenia	Realizácia tohto opatrenia je náročná vzhľadom na už vyššie uvádzané dôvody, a to najmä: dlh na zdravotnom poistení u veľkej časti ĽBD, ktorý im znemožňuje prístup k plnej zdravotnej starostlivosti a nedostatok lekárov, ktorí sú ochotní a motivovaní pracovať s touto cieľovou skupinou. Navrhované je preto operatívne riešenie, ktoré sa v praxi realizuje v krajinách tretieho sveta, t.j. osloviť lekárov na dobrovoľníckej báze, ktorí už majú skúsenosť s ošetrovaním pacientov mimo ambulanciu, na ulici (napr. v rámci misií v zahraničí) s možnosťou finančnej motivácie v neskoršej fáze. Ochotný lekár by mohol navštevovať napr. nocľaháreň alebo nízkoprahové denné centrum vo vopred určených hodinách (napr. 1 x týždenne).
Predpokladané dopady	zabezpečenie základnej zdravotnej starostlivosti pre ĽBD, zníženie rizika zhoršovania ochorení
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2019
Predpokladané náklady	5 000,- eur (odmena pre lekára, nákup liekov)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta (napr. projekt v rámci participatívneho rozpočtu), zbierka, a pod.
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	TTADCH, Trnavská univerzita, lekári pôsobiaci v Trnave
Predpokladaný výstup	všeobecný lekár poskytujúci základnú zdravotnú starostlivosť pre ĽBD vo vopred určených hodinách

Priorita 4.2	Liečba závislostí u ĽBD
Popis	Výrazný počet ĽBD vykazuje známky rôznych závislostí (alkohol, drogy, gamblerstvo). Závislosť u ĽBD sťažuje prácu s nimi a znižuje ich možnosti na návrat do normálneho života. Riešenie závislostí u ĽBD je dlhodobé a náročné z finančného aj ľudského hľadiska. Úspešnosť liečby je sťažená práve z dôvodu života na ulici, prerušenia sociálnych a rodinných väzieb a nedostupnosti liečby vzhľadom na dlh na zdravotnom poistení. U závislých ĽBD často absentuje motivácia, sila i možnosť riešiť svoju situáciu, stávajú sa pasívnymi, čo ešte viac prehľbuje ich závislosť.

	Závislosti sú preto častým sprievodným znakom bezdomovectva, môžu byť jeho dôsledkom, no zároveň i jednou z príčin jeho vzniku. Keďže liečba závislostí je úzko spojená so systémom zdravotného poistenia, riešenie tejto problematiky nie je možné bez systémových zmien. Možnosti lokálnych aktérov (samospráva, MVO) sú v tejto oblasti obmedzené.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	4.2.1
Časový horizont realizácie opatrení	strednodobý (do r. 2025)

Opatrenie 4.2.1	Rozvoj sociálnej práce s rizikovými skupinami v rámci nového nízkoprahového denného centra pre jednotlivcov
Popis opatrenia	Zo 108 respondentov zapojených do dotazníkového zisťovania až 37 uviedlo, že absolvovali liečenie, z toho 13 na drogy a 24 alkohol. Celkový počet užívateľov návykových látok je však oveľa vyšší. Práve preto sa treba zamerať aj na vyhľadávanie, identifikáciu a následnú motiváciu k zmene správania klientov. U mladých ĽBD prevláda užívanie drog, ktoré je spojené s rizikovým správaním a kriminalitou. Programy zamerané na ĽBD, ktorí sú zároveň užívateľmi drog/alkoholu, je možné realizovať v nadväznosti na opatrenie 1.5.2 (ako súčasť činnosti nového nízkoprahového denného centra, ak takéto centrum v Trnave vznikne).
Predpokladané dopady	Prispieť k riešeniu drogovej problematiky a rizikového správania ĽBD, znižovanie rizík vyplývajúcich s injekčného užívania drog.
Predpokladaný termín realizácie	do r. 2025
Predpokladané náklady	45 000,- eur ročne (mzdy 2 pracovníkom, materiál, zaistenie programov pre klientov)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava, TTSK, grantové zdroje
Realizátor	Združenie STORM
Partneri	Mesto Trnava, TTADCH
Predpokladaný výstup	program zameraný na sociálnu prácu s ĽBD, ktorí sú zároveň užívateľmi drog/alkoholu

3.5. Oblasť - Starostlivosť o rodiny s deťmi, ktorým hrozí bezdomovectvo

Neprimerané bývanie, resp. sťažený prístup k primeranému bývaniu, je jeden z najväznejších dôsledkov príjmovej chudoby. Má priamy vzťah so sociálnym vylúčením rodiny s deťmi zo života spoločnosti, pretože absencia primeraného bývania reťazí ďalšie dôsledky: sťažený prístup na trh práce, k zdravotnej starostlivosti, k vzdelávaniu i kultúre. Jednotlivci a rodiny s deťmi ohrozené bezdomovectvom sú skupinou, ktorej je potrebné venovať osobitnú pozornosť. V prípade straty prístrešia reálne hrozí rozpad rodiny, deti sú často oddeľované od rodičov, čo má negatívny vplyv na celistvosť rodiny, ale aj na rozvoj osobnosti detí podmienené citovou depriváciou pri pobyte v inštitucionálnych zariadeniach (detský domov).

V podmienkach SR sú služby krízovej intervencie zamerané viac na riešenie krízy jednotlivca (nocľahárne a útulky osobitne pre mužov a pre ženy), detí (krízové stredisko, detský domov), obetí

domáceho násilia (azylový dom), osamelých matiek (dom pre matky s deťmi), či ľudí so závislosťami (resocializačné stredisko). Služby krízovej intervencie pre celú rodinu sú veľmi obmedzené. Obdobná situácia je aj v Trnave – v meste neexistuje útulok pre rodiny s deťmi alebo krízové bývanie, t.j. nie sú vytvorené podmienky na to, aby rodina v kríze mohla zostať spolu. V praxi to znamená, že ak sa rodina ocitne bez strachy nad hlavou a nepomôžu jej príbuzní, matke s deťmi je spravidla poskytnuté bývanie na obmedzený čas v azylovom dome Tamara alebo v krízovom stredisku, ktoré sú však primárne určené pre týrané ženy a matky s deťmi. Otcovi rodiny je ponúknutý nocľah v nocľahárni, ocitá sa bez možnosti 24 hodinového bývania. Rodina je tak paradoxne namiesto podpory vystavená rozdeleniu, čo krízovú situáciu ešte viac prehľbuje.

Zachovanie integrity rodiny by malo byť kľúčovou požiadavkou vždy, keď sa rodina ocitne v náročnej životnej situácii a vlastnými silami sa z nej nedokáže dostať. V týchto situáciách je dôležitá krízová intervencia a sociálna práca s rodinou zameraná na **sanáciu rodiny**. Ozdravný program terénnej sociálnej práce je osobitne určený najmä pre rodiny, v ktorých sú zachované citové väzby a rodičia sú ochotní aktívne sa podieľať na riešení svojej rodinnej situácie v prospech detí. Sanácia rodín potom vedie k zvýšeniu samostatnosti a zvládaniu praktických zručností rodičov. Niekedy stačí podpora pri komunikácii s úradmi, alebo pomoc pri riešení každodenných problémov, pri výchove a učení detí, hospodárení s financiami a starostlivosti o byt⁷. Pri strate bývania je však potrebná podpora väčšieho rozsahu, a to poskytnutie 24 hodinového bývania pre celú rodinu (t.j. otec nie je oddelený od rodiny) a intenzívna sociálna práca s rodinou. Jej cieľom v tomto prípade je najmä riešiť príčinu straty bývania a zamerať sa na opatrenia, ktoré umožnia rodine riešiť primárny problém (napr. stratu zamestnania, oddženie, závislosť člena rodiny a pod.), stabilizovať svoju situáciu a postupne sa osamostatniť.

Z dlhodobého hľadiska sú preventívne opatrenia ako napr. poradenstvo pri zadlžení alebo stabilizácia rodinnej situácie pomocou sociálnych pracovníkov nielen prínosnejšie z dôvodu udržania celistvosti rodiny, ale aj efektívnejšie a finančne menej nákladné v porovnaní s dlhodobým poskytovaním sociálnych dávok, náročných sociálnych služieb pre rodiny v kríze a inštitucionálnou starostlivosťou detí.

Priorita 5.1	Pomoc rodinám v kríze
Popis	Pomoc rodinám zameraná na predchádzanie straty bývania by mala byť realizovaná v nasledujúcich líniiach: 1. poskytovanie sociálneho poradenstva a krízovej intervencie v rodinách zameranej na predchádzanie rozpadu rodiny a straty bývania, 2. zabezpečenie dočasného bývania pre rodiny, ktoré stratili strechu nad hlavou s cieľom preklenutia ich nepriaznivej sociálnej situácie, 3. výstavba sociálnych bytov cenovo dostupných aj nízkopríjmovým rodinám
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	5.1.1 , 5.1.2, 5.1.3 a vid' opatrenie 6.2.2.
Časový horizont realizácie opatrení	opatrenia 5.1.1 , 5.1.2, 5.1.3 - krátkodobý (do r. 2020) opatrenie 6.2.2. – dlhodobý (do r. 2030)

Opatrenie 5.1.1	Sociálne poradenstvo a krízová intervencia v rodinách
Popis opatrenia	Na predchádzanie rozpadu rodín spojeného so stratou bývania je možné

⁷ Zdroj: Udržet rodiny pohromadě - Závěrečná publikace projektu „Podpora integrity rodin ohrožených sociálním vyloučením a jejich místo v měnící se Evropě“ aneb „Společně na podporu ohrožených rodin“ realizovaného v zemích Visegrádské čtyřky v období srpen 2009–červenec 2010

	<p>prípraviť preventívny program zameraný na sanáciu rodiny a podporu jej nezávislosti, ideálne v spolupráci s inými inštitúciami (najmä ÚPSVaR, škola, neverejní poskytovatelia sociálnych služieb) – na spôsob <u>rodinných asistentov</u> (pozn. národný projekt MPSVR SR – pozície vytvorené na všetkých ÚPSVR), ktorí zabezpečujú cielenú podporu rodinám v raných štádiách problémov. Pôsobia v rodinách, kde je zhoršená kvalita starostlivosti rodičov o dieťa, prípadne existuje riziko ohrozenia dieťaťa. Rodinný asistent by mohol pôsobiť v rodine nielen z pozície „ochrancu dieťaťa“ ale aj ako <u>rodinný poradca</u>, ktorý napr. naučí rodičov, ako hospodáriť s financiami, pomôže rodičom hľadať si lepšie platenú prácu, príp. zvýšiť ich šance na uplatnenie sa na pracovnom trhu. Dôležitý je vstup rodinného poradcu do rodiny v čase, keď je ešte možná sanácia rodiny a riešenie situácie, napr. oddĺženie splátkovým kalendárom a pod. Príprava a realizácia konkrétneho programu bude v gescii MsÚ – referátu starostlivosti o rodiny s deťmi s prizvaním organizácií, ktoré pracujú s rodinami s deťmi.</p>
Predpokladané dopady	sanácia rodín, predchádzanie rozpadu rodín žijúcich v meste a straty ich bývania
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2019 dlhodobo
Predpokladané náklady	- mzda sociálneho pracovníka (existujúce pracovné miesto v rámci referátu starostlivosti o rodiny s deťmi) - 2 000,- eur ročne - program pre rodiny v kríze realizovaný MVO
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta, TTSK, grantové zdroje
Realizátor	Mesto Trnava v spolupráci s inými poskytovateľmi sociálnych služieb
Partneri	ÚPSVaR, Centrum Koburgovo, Centrum pomoci pre rodinu a iné organizácie
Predpokladaný výstup	preventívny program zameraný na podporu rodín, riešenie ich krízovej situácie s cieľom predchádzať ich rozpadu a strate bývania

Opatrenie 5.1.2	Výstavba útulku pre rodiny a jednotlivcov s deťmi (Čulenova)
Popis opatrenia	Na území mesta v súčasnosti nie je poskytovaná sociálna služba v útulku pre rodiny a jednotlivcov s deťmi, ktorá je určená na riešenie krízových situácií. V prípade straty bývania je rodina rozdelená, matke s deťmi je ponúknuté bývanie na obmedzený čas v azylovom dome Tamara alebo v krízovom stredisku a otcovi miesto v nocľahárni (pozn. pre mužov v súčasnosti nie je na území mesta zabezpečená sociálna služba poskytujúca 24 hodinové bývanie). Vybudovanie útulku pre rodiny s deťmi vytvorí primerané podmienky pre rodinu, ktorá sa ocitla bez prístrešia a potrebuje bezodkladne riešiť svoju základnú potrebu – bezpečné bývanie. V útulku bude klientom poskytované intenzívne sociálne poradenstvo sociálnymi pracovníkmi a zabezpečená 24 hodinová služba.
Predpokladané dopady	Vytvorené podmienky na riešenie krízových situácií rodín, udržanie rodiny spolu, predchádzanie rozpadu rodín a umiestňovania detí do ústavnej starostlivosti
Predpokladaný termín realizácie	do r. 2020
Predpokladané náklady	600 000,- eur

Predpokladaný zdroj financovania	IROP, rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	-
Predpokladaný výstup	nová služba na území mesta – útulok pre rodiny s deťmi s kapacitou 8 rodinných izieb

Opatrenie 5.1.3	Vybudovanie bytov na dočasné bývanie pre rodiny a jednotlivcov s deťmi (Čulenova)
Popis opatrenia	Mesto Trnava v rámci svojho bytového fondu nedisponuje nízkonákladovými bytmi, ktoré je možné operatívne využívať na riešenie krízových situácií rodín a jednotlivcov s deťmi (napr. v prípade vyhorenia bytu/domu). „Krizové byty“ budú určené nielen pre nízkopríjmové skupiny, ale na riešenie akútnej nepriaznivej situácie akejkoľvek rodiny, ktorá nebude schopná riešiť svoju situáciu svojpomocne, napr. s pomocou širšej rodiny. Tieto byty zároveň budú môcť byť využívané aj záujemcami o mestské byty, ktorí však nespĺňajú kritériá na ich získanie (napr. nedosahujú minimálny príjem, nespĺňajú podmienku dvojročného trvalého pobytu, nie sú poberatelia štátnej sociálnej dávky, nemajú príjem za predchádzajúci kalendárny rok a pod.). Ide napr. o osamelého rodiča s dieťaťom alebo s deťmi (napr. rozvedená matka s deťmi, týraná žena) a rodiny, ktoré doposiaľ nepotrebovali pomoc, no náhle sa ocitli v krízovej situácii (napr. strata zamestnania, strata bývania). Poskytnutie nízkonákladového bývania na prechodné obdobie im umožní preklenúť ťažkú životnú situáciu. V rámci bytov bude možné poskytovať soc. službu - podpora samostatného bývania, ktorá pomôže rodine v kríze vyriešiť akútny problém a zmobilizovať sa.
Predpokladané dopady	zabezpečenie dočasného bývania pre rodiny a jednotlivcov s deťmi na preklenutie nepriaznivej životnej situácie
Predpokladaný termín realizácie	do r. 2020
Predpokladané náklady	700 000,- eur
Predpokladaný zdroj financovania	IROP, rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	--
Predpokladaný výstup	16 nízko nákladových bytov na prechodné bývanie

3.6. Oblasť - Prevencia vzniku bezdomovectva

V odbornej literatúre sa uvádza niekoľko typov prevencie bezdomovectva⁸:

- *Primárna prevencia* – znižovanie rizika bezdomovectva v celej populácii efektívnou bytovou a sociálnou politikou;
- *Sekundárna prevencia* – politiky zamerané na ľudí v ohrození bezdomovectvom, napríklad pri prepúšťaní z inštitucionálnej starostlivosti alebo v krízových situáciách, ako je vysťahovanie a podobne;

⁸ zdroj: D. Ondrušová, M. Fico – Nástroje prevencie bezdomovectva pri ohrození stratou bývania a pri prepúšťaní z inštitucionálnej starostlivosti v SR

- **Terciárna prevencia** – opatrenia zamerané na prevenciu opakovaného bezdomovectva ľudí, ktorí už mali skúsenosť s bezdomovectvom a boli opätovne začlenení do bežného života.

Vo všeobecnosti najdôležitejším opatrením pri predchádzaní vzniku bezdomovectva je **prevencia straty bývania**, ktorá by mala smerovať k podpore udržania si užívaného obydlika, prípadne k ponuke iného bývania na základe nájomnej zmluvy, ktoré je dostupné aj pre nízkopríjmové skupiny obyvateľstva. Situácia ohrozenia stratou bývania (vlastného, prenajatého) môže predstavovať vážny problém najmä pre nízkopríjmové skupiny obyvateľstva.

Výzvou pre samosprávu v tejto súvislosti je skúmať, koľko obyvateľov mesta (osôb a domácností) sa nachádza na hrane bezdomovectva, t.j. sú neplatičmi, bez príjmu, či s nízkym príjmom, žijú v neistom, resp. neprimeranom bývaní a reálne im hrozí vystažovanie. Všetci z nich spadajú do **sekundárnej cieľovej skupiny** popísanej v analytickej časti tohto dokumentu a bezdomovectvo je pre nich reálnou hrozbou. Samotné vyhľadávanie ľudí ohrozených stratou bývania môže samosprávam uľahčiť povinnosť exekútora doručiť obci exekučný príkaz na vykonanie exekúcie predajom nehnuteľnosti, resp. odvodené povinnosťou obce zverejniť povinné oznámenie dražobníka o dražbe nehnuteľnosti. Uvedené informácie je možné využiť pre mapovanie početnosti tejto skupiny.

Základnými opatreniami, ktoré je možné využívať na podporu udržania bývania sú najmä poradenstvo a sociálne služby, nárokovateľné finančné príspevky (príspevok na bývanie) a ponuka sociálneho bývania.

- Z hľadiska udržania bývania je okrem sociálneho poradenstva pravdepodobne najzaujímavejšou sociálnou službou **podpora samostatného bývania**. Ide o službu zameranú najmä na pomoc pri prevádzke domácnosti, pri hospodárení s peniazmi, podporu pri organizovaní času, pri zapojení sa do spoločenského a pracovného života, podporu rozvoja osobných záujmov, predchádzanie a riešenie krízových situácií, podporu spoločensky primeraného správania (§ 57 zákona 448/2008).
- Druhý typ opatrení na podporu udržania bývania je nárokovateľný finančný **príspevok na bývanie** v rámci systému pomoci v hmotnej núdzi. Nárok na príspevok na bývanie má podľa § 14 Zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi vlastník, resp. nájomca v hmotnej núdzi vtedy, ak uhrádza nájomné, alebo v prípade, že má nedoplatky spojené s úhradou nákladov za služby spojené s bývaním, predloží dohodu o splátkach a potvrdenie o riadnom plnení splátkového kalendára. Výška príspevku je 55,80 € mesačne, ak ide o jedného občana v hmotnej núdzi, resp. 89,20 € mesačne, ak ide o občana v hmotnej núdzi a ďalšie osoby, ktoré sa s ním spoločne posudzujú. Príspevok na bývanie je pomerne nízky a kritériá na jeho poskytovanie sú veľmi prísne (oprávnení poberať ho sú len tí, ktorí sú v hmotnej núdzi). Aby sa príspevok na bývanie stal naozaj efektívnym nástrojom na predchádzanie straty bývania, je potrebná jeho nová právna úprava, a to vyčlenením tohto príspevku z pomoci v hmotnej núdzi a určením jeho výšky tak, aby boli vytvorené podmienky pre udržateľnosť primeraného bývania.
- Tretím typom opatrení na podporu udržania bývania je **ponuka sociálneho (cenovo dostupného) bývania**. Súčasná právna úprava sociálneho bývania, ktoré je de facto totožné s verejným nájomným bývaním, však nezohľadňuje napríklad rôznu príjmovú situáciu znevýhodnených skupín obyvateľstva. Problémom je nízky počet verejných nájomných bytov, takže samosprávy pri vzniku krízovej situácie často nemajú možnosť ponúknuť občanovi nájomný byt; odhliadnuc od toho, že by najprv musel mať pravidelný príjem nezaťažovaný exekúciou, aby splnil nimi stanovené kritériá pre jeho poskytnutie.
- Popri zabezpečovaní cenovo dostupného bývania má v oblasti prevencie bezdomovectva nezastupiteľnú úlohu aj **poskytovanie poradenstva**. Ak totiž poradenstvo absentuje, zvyšuje sa miera rizika neschopnosti udržať si bývanie. Proaktívny prístup spojený s poskytovaním

poradenstva môže byť využívaný v súvislosti s poskytovaním verejného nájomného bývania. V prípade neplatenia nájomného je možné priame kontaktovanie občana s cieľom zistiť dôvody omeškaných úhrad nájomného a zvážiť a dohodnúť možnosti riešenia. Výhodou v tomto prípade je spolupráca a prepojenie referátu bývania (disponuje informáciami o neplatičoch) s referátmi zabezpečujúcimi sociálne služby.

Priorita 6.1	Predchádzanie vzniku bezdomovectva
Popis	Vzhľadom na predpokladanú početnosť sekundárnej cieľovej skupiny v meste (osoby, ktorým hrozí bezdomovectvo) je potrebné venovať pozornosť preventívnym opatreniam zameraným na predchádzanie vzniku bezdomovectva a začať ich dlhodobo a systematicky realizovať. V opačnom prípade bude počet ĽBD v meste kontinuálne narastať a v prípade straty bývania rodín hrozí ich rozpad.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	6.1.1, 6.1.2, 6.1.3,
Časový horizont realizácie opatrení	krátkodobý (do r. 2020)

Opatrenie 6.1.1	Etablovanie pracovnej skupiny zloženej z odborníkov na prácu s ĽBD za účelom hľadania riešení v rámci problematiky ĽBD a ich presadzovania
Popis opatrenia	Problémy, ktoré ĽBD musia riešiť, sú rôzneho charakteru – od bytových, cez finančné, zdravotné, psychické, sociálne, komunikačné až po pracovné. Ak sa neriešia súčasne, navzájom sa cyklia a udržiavajú. V stratégii je navrhnutých veľa opatrení z rôznych oblastí. Niektoré sú rýchlo realizovateľné a nízkonákladové, iné sú dlhodobé a náročné na finančné a personálne zabezpečenie. Viaceré opatrenia je potrebné ďalej rozpracovať a detailnejšie naplánovať. Pre tento účel je navrhnuté etablovať pracovnú skupinu zloženú z odborníkov na prácu s ĽBD, ktorá bude zodpovedná za prípravu a realizáciu navrhovaných opatrení za účelom hľadania riešení a ich presadzovania. Základom pracovnej skupiny bude skupina, ktorá aktívne participovala na spracovaní stratégie. Priebežne bude dopĺňaná o ďalších odborníkov z rôznych inštitúcií a organizácií v závislosti od riešenej problematiky (napr. lekári, polícia, ÚPSVaR, sociálna poisťovňa, zdravotná poisťovňa, exekútorские úrady a pod.). Spolupráca, vzájomná informovanosť a komunikácia uvedených inštitúcií je kľúčová pri hľadaní možností riešenia a poskytovaní pomoci ĽBD.
Predpokladané dopady	komplexný prístup k riešeniu problematiky ĽBD v meste, sieťovanie a spolupráca inštitúcií
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2018 dlhodobo
Predpokladané náklady	-
Predpokladaný zdroj financovania	-
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	organizácie a inštitúcie pôsobiace v Trnave
Predpokladaný výstup	pracovná skupina pre riešenie problematiky ĽBD, vzájomná komunikácia inštitúcií

Opatrenie 6.1.2	Mapovanie početnosti a vyhľadávanie osôb a domácností, ktorým hrozí vystaňovanie
Popis opatrenia	Opatrenie je zamerané na vyhľadávanie a mapovanie ľudí ohrozených stratou bývania s cieľom realizovať preventívne opatrenia zamerané na udržanie si bývania. Vyhľadávanie je možné realizovať v spolupráci s bytovým referátom, ktorý dostáva informácie o neplatičoch v mestských nájomných bytoch. Pre potreby identifikovania osôb, ktorým hrozí bezdomovecť, je možné využiť aj exekučné príkazy na vykonanie exekúcie predajom nehnuteľnosti, ktoré sú doručované Mestu Trnava. Od r. 2019 sa na Odbore sociálnom MsÚ Trnava plánuje vytvorenie novej pozície pre sociálneho pracovníka v rozsahu 1/2 úväzku zameraného na agendu súvisiacu s podporou bývania a prevenciou straty bývania (vrátane mapovania a vyhľadávania osôb, ktorým hrozí strata bývania) s perspektívnym rozšírením na plný pracovný úväzok v ďalších rokoch – vid' opatrenie 2.1.2.
Predpokladané dopady	Identifikovanie sekundárnej cieľovej skupiny (osôb a domácností, ktorým hrozí bezdomovecť) s možnosťou následnej realizácie opatrení zameraných na udržanie si bývania.
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2019 dlhodobé
Predpokladané náklady	náklady na sociálneho pracovníka - sú vyčíslené v opatrení 2.1.2
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	STEFE Trnava, s.r.o.
Predpokladaný výstup	vytvorený mechanizmus zisťovania počtu a štruktúry osôb a domácností ohrozených stratou bývania, najmä počtu vystaňovaní z verejného nájomného bývania pre potreby mapovania ich početnosti s prepojením na realizáciu opatrení zameraných na predchádzanie straty bývania

Opatrenie 6.1.3	Podpora samostatného bývania spojená so sociálnym poradenstvom
Popis opatrenia	Ide o službu zameranú najmä na pomoc pri prevádzke domácnosti, <u>pri hospodárení s peniazmi</u> , podporu pri organizovaní času, pri zapojení sa do spoločenského a pracovného života, podporu rozvoja osobných záujmov, predchádzanie a riešenie krízových situácií, podporu spoločensky primeraného správania (§ 57 zákona 448/2008). Pri sociálnej práci s cieľovou skupinou, ktorej hrozí strata bývania, je potrebné zamerať sa najmä na pomoc pri hospodárení s financiami, osvojenie si základnej finančnej gramotnosti zo strany klientov a na poskytovanie dlhového poradenstva klientom. Podporu samostatného bývania, ktorú zabezpečujú sociálni pracovníci, je možné realizovať v mestských nájomných bytoch, ale aj v bytoch v osobnom vlastníctve alebo v komerčných nájomných bytoch. Uvedenú sociálnu službu budú zabezpečovať sociálni pracovníci Mesta Trnava (1 sociálny pracovník zameraný na agendu súvisiacu s podporou bývania a prevenciou straty bývania - vid' opatrenie 2.1.2 a sociálni pracovníci z referátu rodiny s deťmi). Samostatné finančné poradenstvo je možné zabezpečiť zazmluvnením finančného poradcu.

Predpokladané dopady	základná finančná gramotnosť klientov, udržanie si bývania
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2019
Predpokladané náklady	2 000,- eur ročne (zabezpečenie finančného poradenstva pre klientov)
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta
Realizátor	Mesto Trnava v spolupráci s MVO
Partneri	-
Predpokladaný výstup	zavedená služba – podpora samostatného bývania, vytvorenie podmienok pre poskytovanie dlhového poradenstva pre občanov ohrozených stratou bývania

Priorita 6.2	Podpora cenovo dostupného bývania pre sociálne slabšie vrstvy v Trnave
Popis	Zabezpečenie dostupnosti lacného bývania a podpora bývania sa týkajú nielen úzkej skupiny ĽBD, ktorí žijú na ulici alebo v neistom bývaní. Súčasne je to najdôležitejšie preventívne opatrenie zamerané na predchádzanie vzniku bezdomovectva jednotlivcov i rodín. Potreba lacného bývania bola identifikovaná aj v rámci spracovania Komunitného plánu sociálnych služieb mesta Trnavy na roky 2016 – 2020 ako jedna z priorít u cieľovej skupiny ľudí v ťažkej životnej situácii a súčasne aj u rodín a jednotlivcov s deťmi. Ponuka štartovacích bytov pre mladé rodiny s upraveným nájomným alebo nízkonákladové byty na prechodné obdobie pre rodiny /jednotlivcov s deťmi sú účinné opatrenia, ktoré rodinám umožnia preklenúť náročnú situáciu a odvrátiť riziko straty bývania.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	6.2.1, 6.2.2.
Časový horizont realizácie opatrení	opatrenie 6.2.1 – krátkodobý (do r. 2020) opatrenie 6.2.2 - dlhodobý (do r. 2030)

Opatrenie 6.2.1	Spracovanie Koncepcie riešenia sociálneho bývania na území mesta
Popis opatrenia	Ponuka sociálneho bývania je dôležitým opatrením zameraným na podporu udržania bývania. V SR však doteraz nie je schválená Koncepcia sociálneho bývania. Podľa súčasnej právnej úpravy je sociálne bývanie totožné s verejným nájomným bývaním. To však nezohľadňuje rôznu príjmovú situáciu znevýhodnených skupín obyvateľstva. Záujem o cenovo dostupné nájomné bývanie v Trnave je zrejmý (počet ĽBD, počet žiadostí o mestské nájomné byty), preto je dôležité, aby mu samospráva venovala adekvátnu pozornosť. Realizácii nesytemových opatrení je možné predchádzať spracovaním Koncepcie riešenia sociálneho bývania na území mesta. Tá by obsahovala podrobné zmapovanie bytovej situácie v meste vrátane potrieb obyvateľov v oblasti bývania a možnosti riešenia tejto otázky.
Predpokladané dopady	systemové riešenie zabezpečenia sociálneho bývania v meste
Predpokladaný termín realizácie	2018 - 2019

Predpokladané náklady	2000,- eur
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	odborní konzultanti
Predpokladaný výstup	spracovaná koncepcia

Opatrenie 6.2.2	Výstavba cenovo dostupných (sociálnych) nájomných bytov v meste (v zmysle PHSR)
Popis opatrenia	V bytovom fonde Mesta Trnava sa k 31.12.2016 nachádzalo spolu 722 bytov, z toho je 330 nájomných bytov postavených zo ŠFRB a dotácií MDVaRR SR, 194 nájomných bytov pre seniorov, 90 bytov je pre sociálne slabšie skupiny obyvateľov a 33 buniek v ubytovni pre jednotlivcov a rodiny. Existujúci bytový fond nepokrýva všetky požiadavky obyvateľov na bývanie. Medzi záujemcami o byty zároveň existuje skupina občanov, ktorá nespĺňa podmienky pridelenia bytov postavených s podporou ŠFRB, ani podmienky na pridelenie nájomného bytu v zmysle platného VZN č. 378 o nakladaní s nájomnými bytmi vo vlastníctve Mesta Trnava v znení noviel (napr. nedosahujú minimálny príjem, nespĺňajú podmienku dvojročného trvalého pobytu, nie sú poberatelia štátnej sociálnej dávky, nemajú príjem za predchádzajúci kalendárny rok a pod.). Ide napr. o osamelého rodiča s dieťaťom alebo s deťmi (napr. rozvedená matka s deťmi, týraná žena) a rodiny, ktoré doposiaľ nepotrebovali pomoc, no náhle sa ocitli v krízovej situácii (napr. strata zamestnania, strata bývania). Nepriaznivú sociálnu situáciu týchto skupín je možné riešiť formou poskytnutia dočasného nízkonákladového bývania na preklenutie ich ťažkej životnej situácie, ktorým však Mesto Trnava v súčasnosti nedisponuje. Pri výstavbe nových nájomných bytov je treba diverzifikovať podmienky ich pridelenia tak, aby dokázali pokryť požiadavky rôznych skupín obyvateľov, a aby nikto nebol vylúčený z možnosti získať cenovo dostupné bývanie aspoň na prechodnú bodu.
Predpokladané dopady	Zvyšovanie počtu sociálnych nájomných bytov dostupných pre nízko príjmové skupiny obyvateľstva, sprístupňovanie cenovo dostupného bývania obyvateľom mesta.
Predpokladaný termín realizácie	do r. 2030
Predpokladané náklady	Budú vyčíslené v rámci spracovania Koncepcie riešenia sociálneho bývania na území mesta
Predpokladaný zdroj financovania	Rozpočet mesta, ŠFRB, grantové zdroje, úvery
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	Investori
Predpokladaný výstup	cenovo dostupné (sociálne) nájomné byty

3.7 Oblasť - Komunikácia s verejnosťou a osвета o problematike ľudí bez domova

Priorita 7.1	Systematická komunikácia s verejnosťou zameraná na informovanie a osvetu o problematike ĽBD
Popis	Dôležitou súčasťou riešenia problematiky ĽBD je komunikácia s verejnosťou. Tá spravidla vníma ľudí bez domova ako skupinu na pokraji spoločnosti, ako „stratené existencie“, ktoré si svoju situáciu spôsobili sami. V médiách sa téma ĽBD objavuje najmä v zimných mesiacoch, kedy ľuďom na ulici hrozí zamrznutie, prípadne, keď sú nútení vysťahovať sa z nejakej bytovky patriacej samospráve, či inému vlastníkovi. Spolu s riešením jednotlivých oblastí problémov ĽBD je preto dôležité kľásť dôraz aj na systematické informovanie verejnosti a šírenie osvetu medzi občanmi. Zmena vnímania ĽBD zo strany obyvateľov mesta a prekonávanie mentálnych bariér vychádzajúcich najmä zo strachu a obáv, či negatívnych skúseností sú veľkou výzvou.
Opatrenia, ktoré vedú k naplneniu cieľa	7.1.1
Časový horizont realizácie opatrení	krátkodobý (do r. 2020)

Opatrenie 7.1.1	Nastavenie systematickej komunikácie s verejnosťou o témach súvisiacich s ĽBD
Popis opatrenia	Nastavenie systému komunikácie s verejnosťou zo strany subjektov, ktoré sa venujú práci s ĽBD na území mesta (najmä samospráva, TTADCH, združenie STORM a iné) s využívaním interných a externých komunikačných nástrojov.
Predpokladané dopady	Zvýšenie informovanosti občanov o problémoch ĽBD o možnostiach pomoci tejto cieľovej skupine, scitlivenie verejnej mienky a zvýšenie tolerance a rešpektu smerom k ĽBD.
Predpokladaný termín realizácie	od r. 2018 dlhodobo
Predpokladané náklady	2 000,- eur ročne
Predpokladaný zdroj financovania	rozpočet mesta Trnava, TTADCH, grantové zdroje
Realizátor	Mesto Trnava
Partneri	TTADCH, Združenie Storm, Centrum Koburgovo a iné
Predpokladaný výstup	mediálne výstupy – informačné materiály, tlačové konferencie a správy pre ostatné médiá vydávané k pripravovaným zmenám, informácie zverejňované na www.trnava.sk , v Novinkách z radnice a v ďalších informačných kanáloch samosprávy a spolupracujúcich subjektov

4. Plánované výstupy a finančný dopad realizácie navrhnutých opatrení

Stratégia je spracovaná na obdobie 2017 – 2020 s výhľadom do roku 2025, keďže realizácia niektorých opatrení bude dlhodobá alebo časovo a finančne náročná. Výdavky naplánované na obdobie rokov 2021 – 2025 sú orientačné. Pri niektorých opatreniach ich nie je možné aktuálne vyčíslieť, pretože sú viazané napr. na vybudovanie novej služby alebo na zabezpečenie priestorov pre novú službu. **Na začiatku roka 2021 bude preto zabezpečená revízia stratégie spolu s vyhodnotením opatrení zrealizovaných za obdobie 2018 – 2020.** Zároveň budú aktualizované a spresnené výdavky naplánované na horizont rokov 2021 – 2025.

4.1 Plánované výstupy stratégie

V prípade realizácie opatrení navrhnutých v stratégii sú naplánované nasledujúce výstupy:

Nové služby

- 2 útulky pre jednotlivcov (Coburgova ul. + iná lokalita v meste)
- 1 útulok pre rodiny s deťmi Čulenova
- nové nízkoprahové denné centrum pre jednotlivcov s dôrazom na prácu s mladými v núdzi
- podpora samostatného bývania spojená so sociálnym poradenstvom
- poskytovanie prvej pomoci a ošetrovanie rán ĽBD
- zabezpečenie všeobecného lekára pre ĽBD
- 16 nízko nákladových bytov na dočasné bývanie pre rodiny s deťmi, Čulenova
- výstavba sociálnych nájomných bytov

Rozšírenie existujúcich služieb

- rozšírenie kapacít nocľahárne
- rozšírenie kapacít a prevádzkových dní existujúceho nízkoprahového denného centra pre jednotlivcov
- zintenzívnenie sociálneho poradenstva a krízovej intervencie v rodinách

Nové programy

- podpora mladých ĽBD v rámci činnosti TTADCH
- program podpory bývania pre ĽBD
- pilotné otestovanie modelu „Housing first“
- nízkoprahový pracovný program pre ĽBD
- vzdelávacie a rekvalifikačné programy pre ĽBD
- sociálna práca s rizikovými skupinami (drogový závislí klienti)

Plánovaný nárast počtu sociálnych pracovníkov v rámci Mesta Trnava

- 1 sociálny pracovník v nocľahárni (1/2 úväzok)
- 1 sociálny pracovník zameraný na aktiváciu, zabezpečenie pracovného programu, resp. sprostredkovanie zamestnávania ĽBD i ďalších skupín znevýhodnených na pracovnom trhu
- 1 sociálny pracovník zameraný na agendu súvisiacu s podporou bývania a prevenciou straty bývania
- odborný personál v útlukoch (pre jednotlivcov a pre rodiny s deťmi) – počet sociálnych pracovníkov bude vychádzať z počtu klientov v zariadeniach

4. 2 Finančný dopad realizácie navrhnutých opatrení

Oblasť/ Opatrenie	Plánované výdavky v eurách			
	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Roky 2021 - 2025
1. Sociálne služby				
1.1.1	20 000*	-	-	-
1.1.2	-	-	200 000 – 400 000	-
1.1.3	0	7 500	7 500	37 500
1.2.1	600 000	-	-	-
1.2.2	12 000	12 000	12 000	60 000
1.3.1	1 500	1 500	1 500	7 500
1.3.2	500	-	-	-
1.4.1	250 000*	70 000	70 000	350 000
1.4.2	-	-	-	bude doplnené
1.5.1	-	35 000	35 000	175 000
1.5.2	-	-	-	bude doplnené
2. Bývanie pre ĽBD				
2.1.1	-	5 000	5 000	25 000
2.1.2	-	7 500	15 000	75 000
2.1.3	-	-	-	bude doplnené
3. Práca pre ĽBD				
3.1.1	-	7 500	15 000	75 000
3.1.2	-	-	2 000	10 000
4. Zdravie				
4.1.1	-	3 000	3 000	15 000
4.1.2	-	5 000	5 000	25 000
4.2.1	-	-	-	90 000
5. Rodiny s deťmi				
5.1.1	-	2 000	2 000	10 000,-
5.1.2	-	300 000**	300 000**	bude doplnené
5.1.3	-	350 000**	350 000**	-
6. Prevencia				
6.1.1	0	0	0	0
6.1.2	-	Vyčíslené v rámci opatrenia 2.1.2		
6.1.3	-	2 000	2 000	10 000
6.2.1	2 000	-	-	-
6.2.2	-	-	-	bude doplnené
7. Komunikácia s verejnosťou				
7.1.1	2 000	2 000	2 000	10 000
Výdavky SPOLU	888 000	810 000	1 027 000 – 1 227 000	bude doplnené po revízií v r. 2021
z toho kapitálové	870 000	650 000	850 000 – 1 050 000	detto
z toho bežné	18 000	160 000	177 000	detto

Rozdelenie výdavkov podľa zdroja financovania				
Rozpočet mesta	272 500	31 500	248 500 – 448 500	bude doplnené po revízií v r. 2021
Rozpočet TTADCH	613 500	13 500	13 500	detto
Viaczdrojové financovanie	2 000	765 000	765 000	detto

Vysvetlivky k tabuľke:

čierna farba – položky financované z rozpočtu mesta, **zelená farba** – položky financované z rozpočtu TTADCH
červená farba – položky financované z viacerých zdrojov (štátny rozpočet, granty, Mesto TT, TTSK, platba klientov), *finančné prostriedky naplánované v rámci investičnej akcie Coburgova, **finančné prostriedky naplánované v rámci investičnej akcie Čulenova

5. Záver

V rámci spracovania Stratégie riešenia problematiky ľudí bez domova na území mesta Trnavy na roky 2017 – 2020 s výhľadom do roku 2025 bola prvýkrát zmapovaná situácia ĽBD v Trnave a problémy, s ktorými zápasia. Tím spracovateľov pomenoval v stratégii viaceré okruhy problémov, ktorým je pri riešení problematiky ĽBD potrebné venovať pozornosť. Ukazuje sa, že obmedzenie pomoci tejto cieľovej skupine na poskytnutie prenocovania, stravy a ošatenia je nedostatočné. ĽBD potrebujú viac, ako sa najesť a prespať. Potrebujú dostať šancu, aby sa mohli zaktivizovať a nájsť v sebe silu vyjsť zo začarovaného kruhu bezdomovectva. V stratégii sú preto navrhnuté opatrenia v oblasti sociálnych služieb s prepojením na bývanie, prácu a zdravie. Jednotlivé oblasti spolu úzko súvisia, preto je v rámci riešenia problematiky ĽBD dôležité, zaoberať sa nimi súbežne. Vytvorenie len jednej služby situáciu ĽBD v meste nezmení. Potrebné je preto postupne začať budovať celý systém pomoci pre túto cieľovú skupinu, základom ktorého budú existujúce služby. Vďaka nemu budú mať ĽBD možnosť zmeniť svoju situáciu a dostať sa z ulice.

Bezdomovectvo sa však netýka len relatívne malej skupiny ľudí (v porovnaní s celkovým počtom obyvateľov mesta) prespávajúcich na ulici alebo v nocľahárni. Strata bývania hrozí oveľa širšej skupine občanov, ktorí sa v súčasnosti nachádzajú v neistom bývaní (napr. ubytovne) alebo z dôvodu nízkeho príjmu nie sú schopní hradiť náklady na bývanie, ktoré je v meste pomerne drahé. Bez domova môže skončiť jednotlivec aj rodina s deťmi, ktorá z rôznych dôvodov stratila schopnosť splácať úver na bývanie. V rámci riešenia problematiky ĽBD je preto okrem podpory ľudí, ktorí sú aktuálne bez strechy nad hlavou, nevyhnutné systematicky plánovať a realizovať preventívne opatrenia zamerané na udržanie si bývania. Bez nich je pravdepodobné, že sa počet ĽBD v Trnave bude neustále zvyšovať. Z dlhodobého hľadiska je pritom efektívnejšie bezdomovectvu predchádzať, ako riešiť jeho dôsledky.

Nie je v silách samosprávy, ani iných organizácií venujúcich sa pomoci ĽBD, úplne odstrániť fenomén bezdomovectva v meste. Cesta z ulice až po osamostatnenie sa je náročná, do úspešného konca sa dostanú iba niektorí. Je však našou povinnosťou robiť opatrenia k tomu, aby sa počet ľudí bez domova v meste nezvyšoval a aby tí, ktorí sa ocitli bez strechy nad hlavou, resp. tí, ktorým hrozí strata bývania a majú záujem svoju situáciu riešiť, dostali príležitosť. Následne je na rozhodnutí každého jednotlivca, či ponúknutú šancu na zmenu využije a dokáže sa zmobilizovať. Podchytenie ĽBD a práca s nimi má oveľa širší dopad pre život obyvateľov mesta, a to v podobe ochrany verejného zdravia s cieľom zabrániť šíreniu závažných nákazlivých ochorení. Aj preto sa bezdomovectvo týka nás všetkých.

Priority a opatrenia navrhnuté v stratégii majú potenciál pozitívne ovplyvniť aktuálnu nepriaznivú situáciu v rámci problematiky ĽBD v meste. Úspešnosť ich realizácie bude závisieť najmä od dostatočných finančných prostriedkov a personálnych kapacít, ďalej od aktívnej spolupráce všetkých subjektov, ktoré sa v Trnave venujú práci s ľuďmi bez domova a samozrejme od aktívneho prístupu samotných ľudí bez domova, resp. ľudí ohrozených bezdomovectvom.

Príloha 1

Zoznam členov pracovnej skupiny

- PhDr. Peter Kadlečík, PhD., odborný garant spracovania stratégie
- Ing. Miroslav Dzurech, riaditeľ Trnavskej arcidiecéznej charity
- Mgr. Katarína Pažitková, koordinátorka Centier pomoci človeku, Trnavská arcidiecézna charita
- Mgr. et Mgr. Katarína Levická, PhD., Trnavská univerzita
- Ing. Jozef Čavojský, poslanec MZ a predseda Komisie pre riešenie problematiky neprispôsobivých
- JUDr. Vlastimil Očenáš, riaditeľ Strediska sociálnej starostlivosti
- Mgr. Ján Hábel, vedúci oddelenia bytov, Stredisko sociálnej starostlivosti
- Mgr. Ingrid Huňavá, vedúca odboru sociálneho, MsÚ Trnava
- Mgr. Jana Žišková, koordinátor komunitného plánovania sociálnych služieb, odbor sociálny, MsÚ Trnava
- Mgr. Adam Habiňák – referát sociálnej pomoci občanom, odbor sociálny, MsÚ Trnava
- Jana Emanuelová – terénna pracovníčka, odbor sociálny, MsÚ Trnava
- Mgr. Miroslava Kuracinová Valová – úsek komunikácie a marketingu, MsÚ Trnava

Na stretnutia pracovnej skupiny bol prizývaný Mgr. Matej Lančarič, druhý zástupca primátora.

Príloha 2

Profil odborného garanta – PhDr. Petra Kadlečíka, PhD.

Peter Kadlečík pracuje v OZ Proti prúdu (vydavateľ časopisu *Nota bene*) od roku 2008. Aktuálne je vedúcim sociálnych pracovníkov a má na starosti sociálny projekt zamestnávania *Nosiči batožín*. V predošlých obdobiach bol koordinátorom programu Streetwork pre ľudí bez domova na ulici, pracoval ako sociálny pracovník s predajcami pouličného časopisu *Nota bene*.

V minulosti pôsobil v resocializačnom zariadení pre drogovu závislých Retest. S ľuďmi bez domova pracoval v Bratislavskej katolíckej charite. S neorganizovanou mládežou pracoval v Bratislave a Senci v občianskych združeniach Odyseus a Nová nádej Slovensko (pozn. dnes tieto činnosti vykonávajú OZ Ulita a OZ Kaspian).

Peter Kadlečík je súčasne externým prednášajúcim na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Nových Zámkoch, kde prednáša predmety Terénna sociálna práca a Sociálna práca s členmi subkultúr. Študoval na Trnavskej univerzite a na Vysokej škole sv. Alžbety v Bratislave, kde získal všetky tituly z odboru sociálna práca - bc., Mgr., PhDr. a PhD.